

CEDLA – Centrum
voor Studie en
Documentatie van
Latijns-Amerika
Amsterdam

**Achtergronden, doelstellingen, uitvoering
en resultaten van de Nederlandse
buitenlandse politiek met betrekking tot
Argentinië (2005-2012)**

*Rapport in opdracht van IOB. Verantwoordelijkheid voor de inhoud
berust bij de auteur*

*Auteur: Prof. dr. J.
M. Baud*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	3
2.	Argentinië: recente geschiedenis en buitenlands beleid.....	4
2.1	Sociale en politieke verhoudingen in Argentinië.....	4
2.2	Het model K.....	5
2.3	Buitenlands beleid.....	6
2.4	De Argentijnse houding ten aanzien van Nederland.....	9
2.5	Conclusie.....	9
3.	Nederland en Argentinië.....	10
3.1	Nederlandse inzet.....	10
3.2	Strategie en plannen.....	11
3.3	Onderwijs.....	12
3.4	Inzet en activiteiten.....	13
3.5	Mogelijkheden en obstakels voor betrekkingen Argentinië en Nederland.....	14
4.	Politieke samenwerking.....	15
4.1	Hervormingen van de Verenigde Naties.....	15
4.2	Non Proliferatie.....	15
4.3	G20.....	16
4.4	WTO.....	17
4.5	Club van Parijs.....	17
4.6	Benoemingen.....	18
4.7	Conclusie.....	18
5.	Mensenrechten.....	20
5.1	Internationale discussies over mensenrechten.....	20
5.2	Nederland en Mensenrechten in Argentinië.....	21
5.3	Resultaten.....	22
5.4	Conclusies.....	24
6.	Economische belangenbehartiging.....	25
6.1	Handelsrelaties.....	25
6.2	Investerings.....	26
6.3	De Nederlandse inzet.....	26
6.4	Economische en publieksdiplomatie.....	27
6.5	Troubleshooting.....	29
6.6	Mogelijkheden en obstakels van de economische belangenbehartiging.....	30
7.	Landbouw en duurzame energie.....	32
7.1	Milieu en duurzame energie.....	34
7.2	Duurzame landbouw.....	35
8.	De Europese Unie en Nederland in Argentinië.....	37
9.	Conclusie: Nederland en Argentinië.....	39
	Resumen: La política exterior de los Países Bajos con respecto a Argentina.....	43
	Bijlage 1: Geciteerde literatuur.....	47
	Bijlage 2: Geconsulteerde personen en instellingen.....	48

1. Inleiding

In de evaluatieprogrammering van IOB is een evaluatie van het buitenlands beleid van Nederland ten aanzien van Latijns-Amerika opgenomen. Deze evaluatie beoogt inzicht te verschaffen in de vormgeving en uitvoering van het buitenlandse beleid ten aanzien van Latijns-Amerika tussen 2004-2010, de besteding van de middelen en de resultaten van het gevoerde beleid. De evaluatie biedt de mogelijkheid verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid en lessen te trekken uit de ervaringen die zijn opgedaan bij de uitvoering van het beleid. De evaluatie voorziet in meerdere deelstudies waaronder drie landenstudies: Brazilië, Mexico en Argentinië.

De centrale vragen van deze deelstudie zijn:

1. Op welke wijze is de landencontext van invloed op de vormgeving en resultaten van het Nederlandse beleid in het betreffende land?
2. Op welke wijze is in het Nederlandse beleid gereageerd op de ontwikkelingen in het betreffende land en heeft de politiek-economische samenwerking vorm gekregen?
3. In welke mate zijn de beoogde doelstellingen van het Nederlandse buitenlandbeleid gerealiseerd?

Deze deelstudie heeft betrekking op Argentinië en is in opdracht van IOB geschreven. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de studie berust bij de auteur.

Deze deelstudie is gebaseerd op een door het IOB vervaardigde beleidsreconstructie over de periode 2005-2011, bestudering van het relevante berichtenverkeer en een veldbezoek aan Buenos Aires in de periode 8 tot 19 okt. 2012, waarin ook een aantal recentere kwesties en ontwikkelingen is meegenomen. Tijdens dit bezoek werd gesproken met medewerkers van de Nederlandse ambassade, vertegenwoordigers van de Argentijnse overheid, een aantal zusterambassades, organisaties uit het Argentijnse maatschappelijke middenveld en een aantal onafhankelijke Argentijnse en buitenlandse experts. De lijst van deze personen en instellingen is als annex bijgevoegd.

De auteur is de staf van de ambassade in Buenos Aires, Argentinië, in het bijzonder de ambassaderaad Joris Jurriens en landbouwraad Bart Vrolijk, erkentelijk voor hun medewerking, assistentie en commentaar op het rapport.

2. Argentinië: recente geschiedenis en buitenlands beleid

Argentinië is het op een na grootste land van Latijns-Amerika met een bevolking van 39 miljoen. Het BNP bedraagt USD 368 miljard hetgeen USD 9.740 per hoofd van de bevolking is (2011). Argentinië was in 2010 de 28ste economie van de wereld met een BNP van EUR 494 miljard. Argentinië was in dat jaar tevens de derde economie van Latijns Amerika en het Caraïbische gebied, na Brazilië en Mexico en voor Colombia.¹ In 2001/2002 belandde de Argentijnse economie door een te hoge staatsschuld in een diepgaande crisis. Het land zette de terugbetaling van zijn buitenlandse schulden stop en bevroor de banktegoeden van de Argentijnse bevolking (de zgn. *corralito*). Uiteindelijk leidden onderhandelingen met het IMF en buitenlandse crediteuren tot een zgn. *haircut*, waarmee de staatsschuld met 70% werd terug gebracht. Sindsdien heeft Argentinië zich weer in redelijke mate hersteld van de crisis. Tussen 2003-2008 was de gemiddelde economische groei 8,5%, met name dankzij de export van grondstoffen. De kwestie van ontevreden schuldeisers, verzameld in de Club van Parijs, blijft het land echter parten spelen.

Het land exporteerde in 2010 voor EUR 52 miljard aan goederen en voor EUR 10 miljard aan diensten. Tegelijkertijd importeerde het voor EUR 43 miljard aan goederen en voor EUR 11 miljard aan diensten. De belangrijkste exportbestemming voor Argentijnse goederen is Brazilië (21%), gevolgd door de Europese Unie (16%) en China (9%). De meeste import van goederen is afkomstig uit Brazilië (31%) gevolgd door de Europese Unie (17%) en China (14%).

2.1 Sociale en politieke verhoudingen in Argentinië

Argentinië is een land dat zich op een aantal terreinen duidelijk onderscheidt van andere landen in Latijns Amerika. Ten eerste is er de geografische dominantie van Buenos Aires als politiek en economisch machtscentrum. Hoewel het platteland altijd essentieel is geweest voor de economische ontwikkeling van het land, woonde het grootste deel van de agrarische elite in of rond Buenos Aires en zijn de politieke besluiten altijd in de hoofdstad genomen. Deze centralistische tendens wordt enigszins geneutraliseerd doordat Argentinië een federale republiek is, die verdeeld is in 23 provincies. Deze provincies hebben elk hun eigen bestuur en een bepaalde mate van financiële en bestuurlijke onafhankelijkheid. Regionale politieke loyaliteiten spelen daardoor een grote rol in de Argentijnse politiek.

Een tweede belangrijk kenmerk van Argentinië is dat het een relatief jonge natie is. Het land ontstond pas als politieke en vooral economische entiteit na de onafhankelijkheid van Spanje. Het relatief jonge karakter van de Argentijnse natiestaat werd nog versterkt door de grote rol die immigratie er historisch heeft gespeeld. Vanaf de laatste decennia van de negentiende eeuw werd het land bevolkt door miljoenen migranten die vooral uit Zuid en Oost Europa kwamen. Zij gaven het land enerzijds een sterk Europees karakter, maar zorgde anderzijds voor sociale en politieke fragmentatie. Bij die laatste eigenschap speelt ook mee dat het land gekenmerkt wordt door grote verschillen in sociale status en welvaart. Hoewel het land niet de extreme Gini coëfficiënt kent van andere landen in de regio zoals Brazilië, spelen sociale en economische verschillen een grote rol in het dagelijkse verkeer, maar ook in de politieke verhoudingen.

Een derde punt is het Peronisme. De Peronistische partij (officieel Partido Justicialista genoemd) werd formeel opgericht in 1947 door Juan Domingo Perón. Perón was aan de macht gekomen door een populistisch appèl aan de nieuw ontstane stedelijke onderklasse, zowel de arbeidende klasse als de informele armen, vaak *descamisados* genoemd. Samen met zijn vroeg overleden eerste vrouw, Evita, slaagde Perón erin deze groepen aan hemzelf en zijn partij te binden. Vooral Evita symboliseerde het sociale en paternalistische gezicht van de partij.

---

¹ Economist Intelligence Unit (2012).

Het Peronisme heeft altijd een sterk antagonistische relatie met de agrarische elite gehad. Dat antagonisme speelde een cruciale rol in de militaire staatsgreep van 1976. De staatsgreep werd vooral gedragen door de belangen van landbezitters die verenigd waren in de machtige Sociedad Rural Argentina. Tijdens de militaire regering die tot 1983 duurde, werden deze belangen ruimschoots bediend. De export van agrarische producten kreeg ruim baan in het neoliberale beleid van de minister van economische zaken, Martínez de Hoz. Dit model was gebaseerd op de onderdrukking van de dissidente elementen in de Argentijnse samenleving, en meer in het algemeen van de mensenrechten. Na de terugkeer van de democratie en de aanvankelijke berechting van de leiding gevende generaals, ontstond er een tweedeling tussen onderdrukkers en slachtoffers. In deze tweedeling was weinig plaats voor nuance en zij speelt tot op vandaag een belangrijke rol in de Argentijnse samenleving.

In sociaal economisch opzicht leidde het beleid van de militaire regering tot een proces van de-industrialisatie, dat eveneens tot in de 21^e eeuw zijn sporen zou nalaten. Hoewel na de val van de militairen geprobeerd werd de staatsrevenue opnieuw ten goede te laten komen aan de stedelijke bevolking (waarbij onder de regering Menem nadrukkelijk ook de middenklassen werden gerekend), bleef de industriële en financiële basis van Argentinië zwak. Deze zwakte kwam naar buiten in december 2001 toen het land werd getroffen door een crisis zonder weerga, die tot een faillissement van de staat leidde en veel Argentijnen een groot deel van hun vermogen kostte. De economische groei die het land in de jaren daarna doormaakte, was voornamelijk het gevolg van de op de export gerichte verbouw van soja en kwam maar in heel geringe mate voort uit structurele industrialisatie processen.

2.2 Het model K.

In april 2003 werd enigszins verrassend Nestor Kirchner gekozen tot president van Argentinië. Kirchner was gouverneur van de provincie Santa Cruz geweest, dus hij bezat veel ervaring en een groot politiek netwerk, maar hij was in de landelijke politiek relatief onbekend. Dit veranderde al vrij snel door een aantal zaken. Het meest opvallende was wellicht dat hij van de mensenrechten al snel een belangrijk thema maakte. Zijn belofte om schoon schip te maken en de democratie te versterken leverde hem veel sympathie en politieke zichtbaarheid op. Gedurende zijn regering werden de amnestiewetten geannuleerd en werden processen tegen de leiders van de Vuile Oorlog opnieuw opgestart. Ook leverde de Argentijnse justitie enkele Argentijnse verdachten aan het buitenland uit. De regering van Kirchner, al snel zichtbaar bijgestaan door zijn vrouw, Cristina Fernández de Kirchner (meestal CFK genoemd), kenmerkte zich door een specifieke stijl, al gauw 'estilo K' genoemd, waarin confrontatie met tegenstanders en loyaliteit van medestanders centraal stond. Niet ongebruikelijk in het presidentiële systeem van Argentinië, zorgde het al snel voor een virtueel machtsmonopolie rond de president.

Bij de verkiezingen van 2007 stelde Nestor Kirchner zich niet kandidaat, maar schoof zijn vrouw naar voren. Haar beleid was ideologisch veel meer uitgesproken. Al snel na haar aantreden ontstond er een groot conflict met de landbouwsector over de verhoging van de zgn. 'retenciones móviles', flexibele belastingen op de agrarische productie. Het conflict veroorzaakte grote sociale onrust en duurde enkele maanden.² Uiteindelijk moest de regering CFK, mede door een dissidente stem van haar vicepresident Julio Cobos, in juli 2008 de plannen terugtrekken. Veel waarnemers zien deze episode als een draaipunt in de politieke stellingname van CFK. De strijd tegen de oude elite en politieke polarisatie werden centraal elementen van het regeringsbeleid. Dat leidde ook tot een antagonistische relatie met het deel van de pers dat het beleid van CFK bestreed. In 2009

---

² Norma Giarracca en Miguel Teubal (coord.) (2010). *Del paro agrario a las elecciones de 2009. Tramas, reflexiones y debates*. Buenos Aires: Antropofagia.

presenteerde de regering de Ley de Medios (officieel: Ley de Servicios de Comunicación Audiovisual) die de vigerende wet van de militaire dictatuur verving. Deze wet is bedoeld om de diversiteit van het medialandschap te waarborgen, maar beknot volgens tegenstanders de persvrijheid. De wet richt zich tegen de monopolie posities in het Argentijnse medialandschap en beperkt de invloed van buitenlandse bedrijven. Zij is met name gericht tegen de aan CFK vijandige persgroep Clarín met wie de regering sinds 2008 op voet van oorlog verkeert. De wet zou in december 2012 in werking treden en dan zou de Clarín-groep een aantal activiteiten hebben moeten afstoten, maar implementatie van de wet is uitgesteld tot de rechtbank deze heeft getoetst aan de grondwet.

De regeerstijl van de Kirchners wordt gekenmerkt door een sterke machtsconcentratie van een kleine *inner circle* die zich rond de president heeft geformeerd. Het is tekenend dat onder leiding van de Kirchners de ministers van de verschillende departementen niet in een ministerraad bij elkaar komen. Elke minister is individueel verantwoordig schuldig aan de president (en de vertrouwelingen in die *inner circle*).³ Dit leidt tot een gebrek aan institutionalisering en transparantie, die het moeilijk maakt om inzicht te krijgen in het proces van besluitvorming op de regering.

De economische groei na 2003 heeft de Kirchner regeringen in staat gesteld een actiever sociaal beleid te voeren. Er werd vastgelegd dat 6% van het BNP aan onderwijs zou worden besteed. Er werden ook maatregelen genomen om de openbare gezondheid te verbeteren, onder meer door de programma's *Remediar* (voor ouderen) en *Nacer* (voor kinderen).⁴ In 2009 leidde het ook tot het programma *Argentina trabaja* dat een vangnet moet vormen voor de allerarmsten. Deze programma's waarin de extra staatsinkomsten werden benut voor een sociaal beleid vormen een tweede element dat de legitimiteit van de regering heeft ondersteund. Daarbij moet worden opgemerkt dat deze programma's anders dan de zgn. 'conditional cash transfers' in landen als Brazilië en Bolivia, niet sterk zijn geïnstitutionaliseerd en daardoor door sommigen worden gezien als instrumenten van een populistisch politiek model.

2.3 Buitenlands beleid

De basisprincipes van het Argentijnse buitenlandse beleid hebben een lange geschiedenis. De officiële lijn van de huidige regering sluit zich daar bij aan. Argentijnse specialisten benadrukken vooral dat de buitenlandse politiek vaak beïnvloed wordt door binnenlandse politieke factoren. Argentinië heeft van oudsher een sterk naar binnen gerichte buitenlandse politiek laten zien, die gekenmerkt werd door de volgende factoren:⁵

- Een nadruk op nationale belangen, die in de tweede helft van de 20^e eeuw langzaam werd verbreed naar een politiek van integratie in Latijns Amerika ('latinoamericanismo').
- Een grote nadruk op de internationale (handels) belangen.
- Een grote invloed van binnenlandse politieke verhoudingen op de buitenlandse politiek.

---

³ Miguel De Luca (2011). 'Del príncipe y sus secretarios. Cinco apuntes sobre gabinetes presidenciales en la Argentina reciente', in: Andrés Malamud y Miguel De Luca (eds.), *La política en tiempos de los Kirchner*. Buenos Aires: Eudeba. Zie ook: Steven Levitsky en María Victoria Murillo (eds.) (2005). *Argentine Democracy. The Politics of Institutional Weakness*. University Park: Pennsylvania State University Press.

⁴ Fabian Repetto (2011). 'Las políticas sociales de transferencias de ingresos: avances hacia una mayor equidad', in: Malamud y De Luca.

⁵ Zie bijvoorbeeld Andrés Malamud (2011). 'Argentine Foreign Policy under the Kirchners: Ideological, pragmatic, or simply Peronist?' in: Gian Luca Gardini and Peter Lambert (eds.), *Latin American Foreign Policies between Ideology and Pragmatism*. New York: Palgrave; ook: María Elena Lorenzini (2009). 'El diseño de la Política Exterior Argentina', in: 'La relación bilateral argentino-chilena 1999-2007. ¿Alianza estratégica o profundización del vínculo bilateral? Análisis desde el enfoque de las *macro y micro-relaciones*', Tesis doctoral, Universidad Nacional de Rosario.

- Daardoor een buitenlandse politiek die soms sterk op korte termijn belangen is gericht ('cortoplacismo').
- Een centrale rol voor de president in het buitenlands beleid.
- Een traditie van ideologisch pragmatisme in de buitenlandse betrekkingen ('realismo periférico').

Deze algemene kenmerken hebben in de afgelopen tien jaar geleid tot duidelijke ideologische keuzes in de internationale politieke arena, die zijn vastgelegd in de strategische doelen ('objetivos estratégicos') van het Argentijnse Ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze doelen behelzen Deze doelen behelzen het volgende:⁶

Argentinië hecht groot belang aan de integratie van Argentinië in de wereld door middel van de versterking van de internationale rechtsorde, verbreiding van de waarden die geassocieerd worden met de internationale vrede en democratisch bestuur, respect voor de mensenrechten, evenwichtige handel, een betere verspreiding van de baten van de globalisering en een democratisering van de beslissingen in de internationale organisaties. Meer in concreto steunt het land het multilateralisme en probeert het land zich op een actieve en rationele manier in de internationale organisaties te manifesteren. Het stelt zich expliciet tot doel om actief te blijven participeren in de vredesoperaties van de VN. Argentinië ijvert voor een verdergaande regionale integratie, met name door middel van Mercosur en UNASUR voor een consolidering van een stabiel en welvarend Latijns Amerika dat gebaseerd is op democratie en sociale rechtvaardigheid. Met name Brazilië, Chili en Mexico worden genoemd als strategische partners. Argentinië streeft expliciet een volwassen ('madura') relatie met de VS en de EU na die gericht is op samenwerking op alle mogelijke terreinen. Het land wil tezelfdertijd de banden met de landen in Azië en Afrika aanhalen.

Argentinië is voorstander van samenwerking op het gebied van kernenergie en ruimtevaart zolang het voor vreedzame doeleinden is. Het beijvert zich voor internationale ontwapening en non-proliferatie. Het bestrijdt terrorisme, internationale criminaliteit en drugshandel en steunt internationale actie om deze te bestrijden. Het richt zich op de verstrekking van de technische kennis en capaciteit van het land door middel van wetenschappelijke en technologische samenwerking.

Vanuit een meer specifiek Argentijns belang ijvert het land permanent om de soevereiniteit over de Malvinas eilanden (ook Falklands eilanden genoemd) en de omliggende wateren terug te krijgen. Het land bestrijdt het recht van het Verenigd Koninkrijk op deze gebieden die beschouwd worden te behoren tot het Argentijnse grondgebied. Op basis van de VN resolutie waarin elke koloniale overheersing werd afgewezen, claimt Argentinië daarom de soevereiniteit van dit gebied.⁷

Deze principes kunnen beschouwd worden als richtinggevend voor de buitenlandse relaties van Argentinië. Dat neemt natuurlijk niet weg dat de praktijk van de buitenlandse politiek soms zijn eigen logica heeft en dat de praktijk soms heel anders kan zijn. Vooral de huidige regering van CFK voert een tamelijk eigenzinnig beleid waarin in toenemende mate de confrontatie wordt gezocht met de buitenwereld en zeker ook met Europa. Dat is duidelijk zichtbaar in de toespraken van de presidente, Cristina Fernández de Kirchner, waarin Europa, de Verenigde Staten en internationale organisaties scherp worden bekritiseerd. In de internationale organisaties is de traditionele

---

⁶ 'Objetivos estratégicos; Secretaría de Relaciones Exteriores', <http://www.mrecic.gov.ar/>. De twee volgende alinea's zijn daarop gebaseerd.

⁷ Zie bijvoorbeeld 'Question of the Malvinas Islands', document verspreid door de Argentijnse ambassade in Nederland.

samenwerking met Argentinië op het gebied van mensenrechten en non-proliferatie ook niet meer vanzelfsprekend.

In 2012 nam de Argentijnse regering het besluit de olieraffinaderijen van YPF (dat in meerderheid eigendom is van het Spaanse bedrijf REPSOL) te nationaliseren. Hiermee kwamen de relaties met Spanje en daarmee de EU ernstig onder druk te staan. Daarnaast is het thema van de vrijhandel op dit moment een groot punt van onenigheid tussen de EU en Argentinië. Europa verdedigt de vrijhandel en stelt zich teweer tegen wat het ziet als protectionistische maatregelen van Argentinië. Dit geldt met name de deviezen-controle die de regering CFK recentelijk invoerde. Deze maatregelen leiden tot stagnatie van de onderhandelingen in de Club van Parijs over de uitstaande Argentijnse schulden aan Europa, waardoor het gebrek aan toegang tot de internationale kredietmarkten van Argentinië wordt gecontinueerd. In maart 2012 hebben veertien leden van de WTO (waaronder de EU en de VS) een klacht ingediend tegen Argentinië vanwege nieuwe importrestricties die het land had afgekondigd. Vanwege het eigenzinnige Argentijnse economisch beleid staan onderhuids binnen de Mercosur ook de relaties met Brazilië onder spanning.⁸ Recent is de regering van CFK onder druk komen te staan omdat een aantal hedgefonds de vermindering van de 2001 schulden met succes in de VS heeft aangevochten. Als voor deze zaak geen oplossing wordt gevonden, loopt het land het risico in de nabije toekomst opnieuw uitgesloten te worden van het internationale kredietverkeer.

Binnen de relatie met de EU spelen de onderhandelingen met Mercosur ook een belangrijke rol. Argentinië en Brazilië zijn van mening dat de EU niet goed beseft dat er water bij de wijn moet worden gedaan als de EU een akkoord met de Mercosur wil. Zij bestrijden de Europese visie dat elke vorm van protectionisme binnen de Mercosur landen ongedaan gemaakt zouden moeten worden. De Argentijnse regering wijst op de voortgaande, met name non-tariff, barrières waarmee de EU de Argentijnse buitenlandse handel bemoeilijkt. Zij is ook van mening dat het land als opkomende markt gerechtigd is enige protectionistische maatregelen te nemen. Argentinië ontkent ook dat er onenigheid zou bestaan tussen de twee grootste landen van Mercosur en dat die onenigheid mede het succesvol afsluiten van de onderhandelingen in de weg staat. Er bestaat in toenemende mate het idee dat als het nog lang duurt, de onderhandelingen tussen de Mercosur en de EU helemaal geen zin meer hebben. Daarbij speelt mee dat met de opkomst van China als handelspartner, Argentinië zich in toenemende mate richt op een 'Zuidelijke' agenda.

Ook op andere terreinen laat de regering CFK zich in toenemende mate leiden door een sterk nationalisme enerzijds en een sterkere 'Zuidelijke' agenda anderzijds. Dat is vooral duidelijk binnen Latijns Amerika waar de regering duidelijk aansluiting heeft gezocht bij de 'anti-imperialistische' denkbeelden van de nieuwe 'linkse' regeringen van Hugo Chávez, Rafael Correa en Daniel Ortega. Recentelijk leidde het ook tot een toenemende kritische afstand ten aanzien van een aantal Europese ideeën op internationaal gebied en een toenadering tot landen in het Zuiden die zich hebben verzameld in de G-77 (waarvan Argentinië in 2011 voorzitter was).

Het onopgeloste conflict met het Verenigd Koninkrijk rondom de Malvinas/Falkland eilanden blijft ook een wig in de relaties tussen Argentinië en Europa. In 1965 erkende de VN het bestaan van een conflict en sinds die tijd spoort het de twee partijen aan om er een oplossing voor te vinden. In 1982 probeerde de Argentijnse militaire regering de eilanden militair te veroveren maar dat mislukte en de status quo werd hersteld. Deze bestaat tot vandaag de dag.

---

⁸ Bijvoorbeeld 'Argentine-Brazil: Relations strained over Vale', *Latin American Weekly Report*, 14 March 2013; pp. 9-10.

2.4 De Argentijnse houding ten aanzien van Nederland

In Argentinië bestaat in principe een positieve houding ten opzichte van de EU en dus ook Nederland. Alle Argentijnse vertegenwoordigers benadrukken de Argentijnse verwantschap met Europa en de Europese cultuur. Zij wijzen op de gedeelde waarden en normen en de vanzelfsprekendheid van de relaties met het 'oude' continent. Dit leidt er toe dat Europa en Argentinië in de internationale arena vaak gelijksoortige visies hebben op gebieden als mensenrechten, vredesmissies of non-proliferatie. Deze samenwerking wordt door beide partijen erkend en gewaardeerd. Tegelijkertijd wordt erkend dat deze vanzelfsprekende relatie niet ten volle benut wordt. Dit kan verklaard worden door factoren die zowel aan Argentijnse als aan Europese kant liggen en die samengevat kunnen worden als een gebrek aan politieke urgentie. Het Nederlandse staatsbezoek van 2006 wordt vaak genoemd als het hoogtepunt in de bilaterale relaties. Het was een moment van intensieve politieke besprekingen, die gepaard gingen aan nieuwe commerciële en culturele contacten. Aan dit intensieve contact werd geen vervolg gegeven.

2.5 Conclusie

De Argentijnse buitenlandse politiek wordt sterk bepaald door een aantal al in de 20^e eeuw geformuleerde uitgangspunten. Toch vertoont het beleid van de Kirchner regeringen ook meer specifieke elementen. Zij hebben een duidelijk protectionistische koers gevaren en hebben zich in toenemende mate gericht op een Zuidelijke agenda. De regering van CFK deinst niet terug voor de confrontatie met internationale economische instellingen en westerse mogelijkheden. Deze houding heeft tot gespannen verhoudingen met de VS en de EU, maar ook met buurland Brazilië geleid.

Op het gebied van de internationale economische relaties zijn de verhoudingen tussen Argentinië en de EU gevoelig en bestaan er sterker uiteenlopende visies. De verhouding met Europa wordt bepaald door de stagnerende onderhandelingen tussen de EU en de Mercosur. Vanuit Argentinië bestaat de indruk dat EU zich niet aanpast aan de veranderde omstandigheden en niet bereid is concessies te doen. De EU maakt zich van haar kant zorgen over wat zij ziet als protectionisme. Die visie heeft recentelijk aan kracht gewonnen door maatregelen die de Argentijnse regering heeft genomen met betrekking tot de energiesector en de valutamarkt. Anderzijds, heeft de economische crisis de onderhandelingspositie van Europa verzwakt.

Binnenlands heeft de economische groei die is opgetreden na 2003, de Kirchner regeringen een grote legitimiteit gegeven. Er bestaat geen twijfel dat de politieke en economische opvattingen in hedendaags Argentinië sterk gekleurd zijn door het trauma van de economische crisis van 2001/2.

Op politieke, juridische en culturele thema's hebben Argentinië en Europa traditioneel vaak dezelfde ideeën en waarden vertegenwoordigd. Dat is nog steeds zo, maar er beginnen zich ook op deze terreinen soms verschillen van opvatting te manifesteren. Binnen de Argentijnse samenleving bestaat een breed gedragen overtuiging dat het land een geprivilegieerde band met Europa heeft. In politieke kringen heerst het besef dat er te weinig profijt getrokken is uit deze band door een gebrek aan politieke urgentie aan beide kanten.

3. Nederland en Argentinië

Nederland en Argentinië zijn sterk verschillende en geografisch ver van elkaar verwijderde naties. Toch is er een aantal elementen dat ervoor gezorgd heeft dat de landen met elkaar verbonden zijn. Al vroeg in de 20^e eeuw trokken Nederlandse migranten naar Argentinië en vestigden zich in agrarische koloniën. Tres Arroyos dat tijdens het staatsbezoek in 2006 door de Koningin werd bezocht, is daar het mooiste voorbeeld van. In dezelfde tijd vestigden zich de eerste Nederlandse bedrijven in Argentinië. Sommige grote bedrijven, zoals Philips en Shell, zijn er tot de dag van vandaag gebleven en spelen een belangrijke economische rol in het land. De solidariteit met de slachtoffers van de militaire dictatuur (1976-83) smeedde in de afgelopen decennia nieuwe banden tussen de twee naties. Het leidde tot de vestiging van Argentijnse vluchtelingen in Nederland en een gevoel van lotsverbintenis. Het feit dat de Argentijnse Maxima Zorreguieta de vrouw werd van de Nederlandse kroonprins heeft de Nederlandse belangstelling voor Argentinië natuurlijk ook sterk aangewakkerd.

Deze langdurige sociale, economische en culturele banden tussen de twee landen, laten onverlet dat de formele relaties tussen Nederland en Argentinië momenteel sterk bepaald worden door politieke meningsverschillen. Het nationalistische economische beleid dat Argentinië sinds de beëdiging van Nestor Kirchner in 2003 heeft gekenmerkt, heeft de relaties met Nederland en Europa sterk onder de druk gezet. Ondanks een Nederlands staatsbezoek in 2006 en goede samenwerking in multilaterale verband, met name op gebied van mensenrechten, zijn de officiële relaties tussen de twee landen de afgelopen jaren bekoeld. Er waren relatief weinig officiële ontmoetingspunten. In oktober 2012 werd er voor het eerste sinds mei 2007 weer een politieke consultatie georganiseerd. Een evaluatie van het Nederlandse beleid in Argentinië wordt sterk bepaald door deze politieke bekoeling die sinds 2003 en vooral in de laatste periode heeft plaats gevonden.

3.1 Nederlandse inzet

In het beleidskader postennetwerk is de politieke betekenis van Argentinië voor Nederland van bescheiden omvang. Argentinië behoort echter wel tot de groep landen waarmee Nederland een bilaterale politieke dialoog in stand wil houden vanwege de bijdrage die ze kunnen leveren aan het verwezenlijken van de Nederlandse buitenlandse politieke agenda. Daarnaast zijn er ook andere motieven die aan Nederlandse kant een rol spelen bij de ontwikkeling van de bilaterale relaties met Argentinië:

- Meer in het algemeen is er het besef dat Nederland zich in globaliserende wereld breder zal moeten oriënteren en profileren om zijn belangen beter te behartigen en de stem van Nederland zwaarder te kunnen laten doorklinken in de EU en andere internationale fora. Daarbij past het onderhouden van goede betrekkingen met de grote landen en vooral de opkomende economieën.
- Het lidmaatschap van de G20 en de omvang van de economie vormen een belangrijk motief om goede betrekkingen met Argentinië te onderhouden. Voor de politieke samenwerking is een belangrijke veronderstelling dat Nederland met Argentinië een groot aantal waarden deelt die samenwerking op het gebied van vredesopbouw, mensenrechten en non-proliferatie mogelijk maakt.
- Voor Nederland staan verder handelsbelangen voorop en de belangrijkste prioriteit van de ambassade is het behartigen van de Nederlandse economische belangen.
- Door het koninklijk huwelijk en het staatsbezoek van 2006 is een extra dimensie aan de relaties toegevoegd.
- Mede geïnspireerd door koninklijk huwelijk en de belangstelling voor de Argentijnse cultuur (tango) is het Nederlandse toerisme naar Argentinië sterk toegenomen.

Anderzijds is er aan Nederlandse kant een aantal obstakels geïdentificeerd die de relaties met Argentinië bemoeilijken.

- De geringe bereidheid van Argentinië om het probleem van de uitstaande schulden aan Europa en Nederland, zoals die in de Club van Parijs zijn samengebracht, op te lossen.
- De protectionistische en nationalistische economische politiek van de Argentijnse autoriteiten, die in 2012 leidde tot de nationalisatie van de Repsol bezittingen, maar die ook Nederlandse bedrijven, zoals Shell en Boskalis veel hinder bezorgde.
- De geringe toegankelijkheid van de Argentijnse autoriteiten en het gebrek aan transparantie waarmee door de Argentijnse autoriteiten wetgeving wordt bepaald en besluiten worden genomen.
- Het wantrouwen van de Argentijnse autoriteiten tegenover de Europese landen, ook op terreinen van het milieu- of landbouwbeleid, en de toenemende aandacht voor Zuid-Zuid relaties die ten koste gaat van de relaties met Europa en de VS.
- De toenemende tendens van Argentinië om in multilateraal verband een eigen, van Europa afwijkende, positie te kiezen.

In de loop van de tijd is de balans langzamerhand van de positieve naar de negatieve punten verschoven. In de afgelopen jaren toont Nederland zich in toenemende mate geïrriteerd door de houding van de Argentijnse autoriteiten en laat dat op verschillende manieren blijken. In de Club van Parijs neemt Nederland een hard standpunt in ten aanzien van de terugbetaling van de USD 500 miljoen die Argentinië het land schuldig is. In Argentinië zelf, houdt de ambassade zich veelal bezig met trouble-shooting ten behoeve van Nederlandse bedrijfsbelangen die door nieuw Argentijns beleid in de problemen komen.

3.2 Strategie en plannen

De kaders van het beleid ten aanzien van Latijns Amerika en Argentinië worden bepaald door de nota 'Verre burens, Goede vrienden', die in 2004 aan de Tweede Kamer werd gepresenteerd. In de jaren erna werd in 2009 en 2011 notities aan de Kamer gepresenteerd waarin het beleid t.a.v. Latijns Amerika werd geactualiseerd. Terwijl in de notitie van 2004 de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking aan Latijns-Amerika nog een belangrijke plaats inneemt, werd vanaf 2011 de economische belangenbehartiging de hoogste prioriteit. De regionale notities schenken nauwelijks tot geen aandacht aan Argentinië.

De jaarplannen van de ambassade zijn in recente jaren, op instructie van den Haag, korter en daarmee repetitiever geworden. De ambities die erin worden verwoord, zijn bescheiden en weinig expliciet. Het gaat met name om het aanduiden van relevante sectoren. Op het terrein van economische diplomatie worden voor Argentinië met name energie en milieu, de havens en scheepvaart sector en de creatieve industrie genoemd. Op landbouw gebied gaat het om duurzame handelsketens, innovatie en economische diplomatie. De versterking van de rechtsorde en de mensenrechten waren tot voor kort ook belangrijke aandachtspunten, maar de aandacht voor deze activiteiten is de afgelopen jaren grotendeels afgebouwd.

De Ambassade in Buenos Aires heeft daarnaast twee zaken die bijzondere aandacht vergen. De regelmatige bezoeken van leden van het Koninklijk Huis betekenen extra inspanningen. Verder worden het proces tegen de Nederlandse piloot Julio Poch, alsook de beschuldigingen aan het adres van Jorge Zorreguieta met grote aandacht gevolgd.

De indruk bestaat dat de ambassade voor wat betreft langjarige strategieën weinig steun ondervindt van een visie op Latijns Amerika in Den Haag. Er bestaan geen duidelijk richtinggevend ideeën ten aanzien van de rol van Nederland ten aanzien van Latijns Amerika. Beleidsstukken die een algemene richting en een concrete uitwerking voor bepaalde landen geven, ontbreken in Nederland grotendeels. Dit is bijvoorbeeld wel het geval in het Duitse buitenlandse beleid, waarin een concrete

visie op Latijns Amerika bestaat.⁹ Waar Spanje van oudsher de Europese relaties met Latijns Amerika bepaalde, is Duitsland op dit moment van alle Europese landen het meest actief ten aanzien van de regio. Dat komt tot uiting in een zichtbare aanwezigheid van de Duitse overheid en haar programma's, maar ook door de belangstelling van NGO's, denktanks en universitaire instituties in vele Latijns Amerikaanse landen, en ook in Argentinië. Dit soort gecombineerde aandacht op basis van duidelijke en geïntegreerde beleidslijnen ontbreekt in Nederland. Voor een land als Argentinië dat geen grote prioriteit geniet bij de beleidsmakers en dat politiek niet erg ontvankelijk is voor Nederlandse initiatieven, is dat gebrek aan richting nog duidelijker voelbaar.

De ambassade beschikt de laatste jaren ook over geringe financiële middelen om eigen beleid te voeren. Dat is vooral zichtbaar in de mensenrechtenactiviteiten, maar lijkt ook de economische diplomatie te raken. Er bestaan weinig financiële mogelijkheden om in de ambassade gevoelde prioriteiten onder de aandacht te brengen of om langjarige strategieën vorm te geven. De Nederlandse activiteiten worden voornamelijk bepaald door incidenten, het aanhaken aan externe initiatieven en korte termijn projecten.

3.3 Onderwijs

Nederland heeft formeel in Argentinië geen duidelijk beleid ten aanzien van onderwijs. Op het gebied van creatieve industrieën is er een actief beleid. Dit heeft geleid tot goede contacten en uitwisselingen tussen de Hogeschool Eindhoven en Argentijnse instellingen. NUFFIC neemt jaarlijks deel aan de EU-onderwijsbeurs *Europosgrados* en wordt daarin gesteund door de ambassade. Er bestaan ook veel andere overeenkomsten tussen Nederlandse en Argentijnse onderwijsinstellingen (ondermeer in het kader van *Erasmusmundus*). De hogeschool van Rotterdam heeft afspraken met Nederlandse bedrijven voor onderzoeksstages in Argentinië. Deze contacten vinden vooral buiten de officiële kanalen van de Nederlandse buitenlandse politiek om.

De afwezigheid van een explicietere inzet op onderwijs in Argentinië is opvallend vanwege verschillende redenen:

- Argentinië is een land dat een sterke traditie heeft in het hoger onderwijs en een grote belangstelling voor educatieve en academische contacten met Europa. De huidige regering van CFK hecht groot belang aan onderwijs en het Ministerie van *Ciencia y Tecnología* is een efficiënt en weinig gepolitiseerd ministerie.
- Europese (en Nederlandse) onderwijsinstellingen hebben grote belangstelling voor intensievere contacten met Latijns Amerika en dus ook Argentinië. Voor een deel komt die belangstelling voort uit de toegenomen financiële middelen in Latijns Amerika en nieuwe beurzensystemen om studenten voor een voortgezette opleiding naar Europa te sturen, maar ook bestaat er het besef dat uitwisseling tussen Europese en Latijns Amerikaanse onderwijsinstellingen veelbelovend en relatief eenvoudig is. Om die reden is de NUFFIC bijvoorbeeld erg actief in Brazilië
- Andere landen, zoals Spanje en Duitsland, hebben een actief onderwijs beleid in Argentinië. Duitsland is momenteel zelfs actief bezig een Argentijns-Duitse universiteit op te zetten.

Op dit moment wordt met de Argentijnse autoriteiten gesproken over een MOU op het gebied van wetenschap en technologie. Het is nog niet duidelijk wat deze gesprekken zullen opleveren.

---

⁹ Zie bijvoorbeeld: Auswärtiges Amt (2010). *Alemania, América Latina y el Caribe. Lineamientos del Gobierno Federal.*

3.4 Inzet en activiteiten

Volgens het formatie- en bezettingsoverzicht zijn in 2012 op de post 17 fte werkzaam. Het betreft zeven uitgezonden medewerkers en elf lokale medewerkers. Van deze elf lokale medewerkers komen de beleidsmedewerkster van de Landbouw Raad en de uitgezonden administratief medewerkster ten laste van het ministerie van Economische Zaken. De plaatsvervangend CdP fungeert als hoofd van de economische afdeling. Op het moment van het veldbezoek bestonden er op de ambassade twee vacatures: een beleidsmedewerker Economische zaken en een Handelsmedewerker. Deze vacatures zijn sinds november 2012 opgevuld.

De tweede ambassade-secretaris beheert de portefeuille mensenrechten. Nederland beschikt naast de ambassade in Buenos Aires, over honorair-consulaten in Mendoza, Rosario de Santa Fe en Tres Arroyos. De ambassade in Argentinië is vanaf 2013 ook verantwoordelijk voor Uruguay en Paraguay en de honorair-consulaten in Asunción en Montevideo. Er is op dit moment geen extra personeelsformatie voorzien om deze nieuwe taken te vervullen.

Tussen 2005 en 2007 heeft er regelmatig politiek overleg plaats gevonden. Dat gebeurde in het kader van het werkbezoek van prinses Maxima in 2005 en het koninklijke bezoek van 2006. In mei 2007 waren er bilaterale politieke consultaties in Den Haag. Deze hebben de basis gelegd voor nadere samenwerking op een aantal terreinen, waaronder samenwerking tussen Nederland en Argentinië op mensenrechtengebied (ook in multilateraal kader), non-proliferatie en de inzet om te komen tot een douane-overeenkomst. Aan de in de jaarplannen vermelde beleidsintentie voor regelmatig overleg met de Argentijnse autoriteiten is in de jaren daarna minder opvolging gegeven. In brieven van zowel de Minister President en het Ministerie van Buitenlandse Zaken werd de Argentijnse Minister van Buitenlandse Zaken uitgenodigd voor officieel bezoek aan Nederland. Dit bezoek werd gepland voor oktober 2008, maar is uitgesteld en uiteindelijk niet gerealiseerd. In oktober 2012 vond er opnieuw een politieke consultatie plaats tussen de twee landen. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de belangrijkste wederzijdse bezoeken en contacten.¹⁰

Figuur 3.1 Chronologisch overzicht van wederzijdse bezoeken

Wanneer	Wie	Wat
29 juni 2005	Bezoek Under Secretary (DGPZ) García Moritán	Politieke consultaties
22 nov 2005	Politieke consultaties in BBAA NI delegatie olv AMAD en Arg subsecretario	Politieke consultaties maar belangrijke inzet voorbereiding staatsbezoek
Dec 2005	Werkbezoek kroonprinses Maxima in hoedanigheid VN-adviseur voor het jaar van de microkredieten	
28 juni 2005	Vice-minister van Buitenlandse Zaken Roberto García Moritán	Politieke consultaties
30 maart-1 april 2006	Staatsbezoek HM Koningin Beatrix en handelsmissie	
Juni 2006	Bezoek Minister LNV, Cees Veerman	
17 en 18 april 2008	Bezoek EZ energie gezant en Dir IZ/VRM bezoek aan Arg	Klimaatverandering, duurzame energie en milieu
21 mei 2007	Bilaterale Politieke consultaties in den Haag met op niveau DGPZ/Argentijnse DGPZ Vicente Espeche Gil	
Mei 2008	Ontmoeting NL MP en president Mw Fernández	Bezoek Min van BuZa van Arg aan

¹⁰ Bron: IOB (2012). *Beleidsreconstructie van de bilaterale relaties met Argentinië*. (Intern document).

	en marge EU LAC top in Lima	NL
22 sept 2009	Gesprek DGPZ en Arg viceminister van BZ en marge van de AVVN	Lopende kwesties
24 juni 2009	Vice-minister van Buitenlandse Zaken Vittorio Taccetti; van NL kant plv dgpz	Politieke consultaties en economische lobby
16 oktober 2009	Vice-minister van Buitenlandse Zaken Vittorio Taccetti	Politieke consultaties en economische lobby
26-27 maart 2012	Ontmoeting minister van BZ met Argentijnse ambtgenoot Hector Timmerman en marge van de nucleaire veiligheidstop in Seoul	
Oktober 2012	Politieke consultaties in Den Haag	

3.5 Mogelijkheden en obstakels voor betrekkingen Argentinië en Nederland

De betrekkingen tussen Argentinië en Nederland (en de EU) hebben een lange geschiedenis. Deze betrekkingen vonden in eerste instantie met name buiten de overheden plaats. De formele betrekkingen tussen de twee landen waren goed, maar bescheiden. In de tweede helft van de 20^e eeuw groeide de betrokkenheid tussen de twee landen en ontstonden er meer intensieve economische en politieke verbanden. Met de terugkeer van de democratie in 1983 waren de relaties tussen de twee landen goed. Nederland probeert waar mogelijk een positief en constructief beleid te voeren tegenover Argentinië. In de afgelopen tien jaar gebeurde dat vooral door middel van de mensenrechtenactiviteiten die via het mensenrechtenfonds door de ambassade werden uitgevoerd.

De laatste jaren zijn de relaties door een samenstel van factoren bekoeld. Argentinië is momenteel sterk op zichzelf en een zuidelijke agenda gericht. Het hecht daardoor minder belang aan de politieke relaties met Nederland en Europa. Nederland vertoont ook niet veel belangstelling voor Argentinië. Het lange uitblijven van de politieke consultatie die uiteindelijk in oktober 2012 plaatsvond, is daarvan een voorbeeld. Beide landen hechten er echter aan om de relaties in stand te houden. In die zin bestaan er mogelijkheden voor verdieping en verbreding. De voornaamste terreinen waarop mogelijkheden liggen zijn handel en politieke samenwerking.

4. Politieke samenwerking

In de eerdere jaarplannen van de ambassade wordt ervan uitgegaan dat er tussen Nederland en Argentinië op multilateraal niveau een aantal gedeelde waarden en belangen bestaat die tot een politieke dialoog en meer gemeenschappelijk optreden van Nederland en Argentinië kunnen leiden. Gedoeld wordt op gedeelde visies op het terrein van de mensenrechten, vredesmissies, non proliferatie en de hervormingsagenda van de Verenigde Naties. Op een aantal internationale dossiers werken Nederland en Argentinië ook goed samen, maar het is de vraag of dit in de huidige sterker gepolariseerde situatie zal blijven gebeuren. In dit hoofdstuk gaan we voor een aantal relevante dossiers na op welke wijze en met welk resultaat deze samenwerking is verlopen.

4.1 Hervormingen van de Verenigde Naties

Argentinië wordt door Nederland gezien als een wat onzichtbare speler op VN-terrein. Het onderneemt anders dan Chili of Costa Rica geen pogingen om de bestaande tegenstellingen tussen de geïndustrialiseerde en de opkomende landen te overbruggen. De Nederlandse inzet is om Argentinië mee te krijgen bij pogingen om de eenheid van opereren te bevorderen. Nederland organiseerde daarover in juni 2007 in Managua een regionale conferentie. Tijdens de politieke consultatie van 2007 stond dat thema ook op de agenda.

Voor wat betreft de hervorming van de VN-Veiligheidsraad heeft Argentinië wel een eigen standpunt. Het land is tegen uitbreiding van de permanente leden. Een belangrijke overweging lijkt daarbij de aversie tegen een permanente zetel voor Brazilië te zijn. Acceptatie van India, dat geen partij is bij het Non-Proliferatie Verdrag (NPV), wordt door Argentinië al helemaal afgewezen. Argentinië sprak in de contacten daarover met Nederland ook de vrees uit dat opname van de G-4 aanleiding zou geven tot een minder stabiele Veiligheidsraad. Het Nederlandse standpunt is dat verandering onafwendbaar en ook wenselijk is om een legitimiteitscrisis van de VN te voorkomen.

4.2 Non Proliferatie

Argentinië is net als Nederland leverancier van nucleaire grondstoffen. In het kader van de samenwerking rond de kerncentrale in Borssele vindt ook uitwisseling van kennis met Argentinië plaats. Beide landen hechten sterk aan internationale samenwerking m.b.t. vreedzaam gebruik van kernenergie en steunen actief het internationaal non-proliferatie regime en het IAEA. Zij zijn voorts voorstander van verantwoorde ontwapening in het kader van het NPV. In het verleden wilden de Argentijnse autoriteiten meer contact met Nederland op dit beleidsterrein.¹¹ Hier lijkt door Nederland niet actief op te zijn gereageerd. In de politieke consultatie van oktober 2012 stond het thema op de agenda, maar het heeft bij beide partijen nu minder prioriteit.

De Nucleair Support Group (NSG) praat al lang over aanscherping van de NSG richtlijnen voor export van verrijgings- en opwerkingstechnologie en goederen. Tijdens de NSG vergadering in juni 2009 in Boedapest werd geen akkoord bereikt. Brazilië en Argentinië speelden daarin een hoofdrol. Zij zijn de enige NSG leden die het Additioneel Protocol (AP) noch geratificeerd noch uitgevoerd hebben. In plaats daarvan hebben zij een regionale organisatie opgericht, de Brazilian-Argentine Agency for Accounting and Control of Nuclear materials (ABACC) die in beide landen inspecties uitvoert. Zij verzetten zich tegen het voorstel van de EU en Nederland om opname in het AP als voorwaarde te stellen voor levering van gevoelige technologieën aan derde landen. Argentinië en Brazilië pleiten voor de opname van een regionaal samenwerkingsverband als ABACC als criterium voor export. Nederland hecht grote waarde aan de AP maar heeft begrip voor Latijns-Amerikaanse situatie en meent dat ABACC goed heeft gefunctioneerd als regionale regeling. De huidige regionale regeling is

---

¹¹ IOB (2012). *Beleidsreconstructie van de bilaterale relaties met Argentinië*. (Intern document).

voor Nederland acceptabel, zolang het als tijdelijke maatregel bedoeld is om toe te werken naar een AP.

Ten aanzien van de nucleaire ambities van Iran deelde Argentinië traditioneel de posities van de EU en Nederland, en steunde het de EU en IAEA in het doorverwijzen van Iran naar de VNVR. Nederland heeft de verwachting dat Argentinië in de regio invloed kan uitoefenen op het standpunt t.a.v. Iran. De bomaanslagen op het Joodse AMIA centrum in 1994 worden met grote stelligheid aan Iran toegeschreven en een diepgeworteld wantrouwen tegen dat land is het gevolg geweest. Argentinië neemt daarom een van andere Latijns Amerikaanse landen (Venezuela, Bolivia en Brazilië) afwijkende (meer kritische) positie tegenover Iran in, die dichtbij die van Nederland staat. Recentelijk zijn er tekenen die erop zouden kunnen wijzen dat dit standpunt aan het verschuiven is.¹²

Argentinië beheerst als een van de weinige landen de volledige nucleaire brandstofcyclus en heeft altijd uit volle overtuiging deel genomen aan exportcontrole. De Argentijnse positie wordt bepaald door zijn positie als leverancier van nucleaire technologie. Het aanvaardt geen restricties op haar nucleaire capaciteiten. Tegelijkertijd hecht het land grote waarde aan maximale transparantie en verificatie.

Voor wat betreft Nederland is er nog een bilateraal thema. Het Argentijnse staatsbedrijf INVAP is zeer geïnteresseerd in de opdracht voor de renovatie van de kern reactor van Petten. De tender van het Argentijnse bedrijf werd in 2008 geselecteerd, maar vervolgens werd het project wegens geldgebrek door Nederland uitgesteld. De Argentijnse overheid probeert het project weer op gang te krijgen. Recentelijk gebeurde dat nog bij de politieke consultaties. Op basis van de internationale positiebepaling van het land ten faveure van non-proliferatie zijn er geen belemmeringen, maar tot op heden is het project nog niet opnieuw aanbesteed.

4.3 G20

Gedurende een aantal jaren had Nederland grote belangstelling voor deelname aan de G20. Nederland wilde meepraten over thema's die voor onze economie en politieke opstelling van belang zijn. Nederland werd uitgenodigd door de G20 bijeenkomsten in Washington en Londen en werd tevens uitgenodigd voor de G8 top in Italië in 2009.

Nederland maakte Argentinië op verschillende momenten duidelijk dat het nauw betrokken wilde blijven bij het voorbereidingstraject naar de topontmoeting in Cannes in november 2011. Dit zou inhouden dat Nederland aanwezig zou zijn bij ministeriële bijeenkomsten, werkgroepen van de G20 en seminars die door de G20 georganiseerd worden. Met nadruk werd gevraagd Nederland vooral ook te betrekken bij die onderwerpen waarbij het land een rol van betekenis speelt, zoals het 'financiële spoor' binnen de G20. Argentinië stelde zich gereserveerd op omdat het geen voorstander is van de governance hervorming binnen de G20 en nam afstand van de manier waarop onlangs de aanpassing van de IMF structuur via het voorportaal van de G20 was gegaan. Het multilaterale spoor, via het VN systeem, was volgens Argentinië de aangewezen weg. Het land voegt daar aan toe dat zij zich ook ziet als vertegenwoordiger van de G-77, een groep die werd gesticht door 77 ontwikkelingslanden en waarvan nu meer dan 130 landen lid zijn. In 2011 bekleedde Argentinië het voorzitterschap van deze groep.

Ten aanzien van de bijeenkomst van Landbouwministers in 2011 zou gewerkt worden aan een gemeenschappelijk actieplan over 'Food Security', dat later in het jaar in Cannes kon worden

---

¹² Louis Charbonneau (2011). 'Exclusive: Argentina flirts with Iran as West watches nervously'; <http://www.reuters.com/article/2011/12/05/us-iran-argentina-idUSTRE7B408T20111205>

aangenomen. Mede gezien de Argentijnse voorkeur om het multilaterale spoor te gebruiken voor G20 hervormingen, waren zij ook geen voorstander van het Nederlandse idee om stakeholders over verschillende issues mee te laten spreken in G20 verband.

4.4 WTO

Bij de voorbereidingen van de G20 Top in 2009 in Londen erkende Argentinië dat protectionisme en het dulden van distorsies een gevaar voor de vrije wereldhandel kan vormen. Het land was voorstander van een monitoring systeem waarbij de WTO een belangrijke rol zou kunnen spelen. Recentelijk is het Argentijnse standpunt in deze echter opgeschoven in de richting van meer protectionisme.

De regering van Cristina Fernández de Kirchner staat voor belangrijke uitdagingen zoals de hoge reële inflatie, het hoge niveau van de overheidsuitgaven, kapitaalvlucht en een toenemende afhankelijkheid van de invoer van energie. Om deze uitdagingen te boven te komen is de Argentijnse overheid steeds meer gebruik gaan maken van marktinterventies op een ad-hoc basis.¹³ Voorbeelden zijn het instellen van nieuwe importcontroles in mei 2012 (de zogeheten Beëdigde Anticiperende Importverklaring: Declaración Jurada Anticipada de Importación) en de beperkingen voor het verwerven van buitenlandse deviezen. Beide maatregelen bemoeilijken het handelsverkeer. De regering gaat daarbij disputeren met belangrijke handels- en investeringspartners niet uit de weg. De nationalisatie van YPF, waarin het Spaanse Repsol een meerderheidsbelang had, leidt er bijvoorbeeld toe dat Spanje elke Argentijnse poging tot het wegwerken van de Argentijnse schuld bij de kredietverstrekkers van de Club van Parijs zal blokkeren. Ook stopte Spanje de invoer van biodiesel uit Argentinië. De EU, en daarmee ook Nederland, steunt Spanje en heeft deze nationalisaties volmondig en unaniem verworpen. De protectionistische maatregelen hebben voorts geleid tot een officiële klacht in maart 2012 bij de WTO van veertien leden tegen Argentinië, waaronder de Verenigde Staten en de EU, en tot het opschorten van onbelaste toegang voor een aantal Argentijnse producten door de Verenigde Staten.

4.5 Club van Parijs

Argentinië heeft sinds de crisis van 2001 en 2002 weinig toegang tot internationale kredieten. In de periode van wederopbouw voelde het land de noodzaak om financiële injecties aan de nationale economie toe te dienen. Het land is begin 2002 gestopt met voldoen van haar schulden (hoofdsom en rentebetalingen) aan de in de Club van Parijs verenigde crediteuren en heeft daardoor grote achterstanden opgebouwd onder het vigerende. De totale vorderingen bedroegen in 2007 rond de USD 7 miljard. Nederland heeft nog EUR 500 miljoen van Argentinië tegoed. De initiële schuld was 427 miljoen, maar inmiddels is de boeterente opgelopen tot 80 miljoen. Nederland is de vijfde grootste schuldeiser.

Argentinië erkent de schulden zoals die zijn vastgelegd in het herstructureringsakkoord met de Club van Parijs. Zolang deze schulden niet zijn afbetaald is het voor Argentinië schier onmogelijk om geld te lenen op de internationale kapitaalmarkt. In september 2008 kondigde de Argentijnse presidente aan dat het land de hele schuld aan de Club van Parijs wilde gaan aflossen. Het was daarbij niet duidelijk of het land ook de boeterentes wil betalen.

De onderhandelingen over deze schulden verkeerden lange tijd in een impasse omdat Argentinië om politieke redenen weigerde een programma-relatie aan te gaan met het IMF. Een voorwaarde van de Club van Parijs was dat, naast een concreet afbetalingsvoorstel, er ook een programma met het IMF diende te worden ontwikkeld. Het land loste in 2002 in één keer zijn schuld aan het IMF af. Sinds

---

¹³ Economist Intelligence Unit (2012).

2006 vinden geen art. IV missies van IMF meer plaats in Argentinië. De Argentijnse autoriteiten hebben aangegeven dat het land niet van plan is terug te keren naar het IMF. Het land gaf tijdens de Londen bijeenkomst in 2009 prioriteit aan grotere transparantie van het internationale financiële systeem en aan controle op speculatief vluchtkapitaal. Argentinië is er ook voorstander van om belastingparadijzen drastisch aan te pakken.¹⁴

Argentinië legde ook contacten met afzonderlijke landen om te proberen bilaterale oplossingen te vinden. De Argentijnse regering was zeer gespits op het bereiken van overeenstemming met Duitsland over het Duitse aandeel in de schuld: 30% van het totaal, waarmee Duitsland de grootste schuldeiser is binnen de Club van Parijs. Duitsland is echter geen voorstander van bilaterale overeenkomsten.

Argentinië doet regelmatig voorstellen om de schuld aan de Club van Parijs te kunnen afbetalen. Op de Dag van de Industrie, 2 september 2008, kondigde presidente Cristina Kirchner aan dat Argentinië zijn hele schuld aan de Club van Parijs uit de nationale reserves zou afbetalen. Een ander voorstel van de Argentijnse autoriteiten is het terugbetalen van de schuld met 'créditos ecológicos'. Volgens het voorstel zouden de landen van de Club van Parijs in ruil voor een verlaging van de schuld de mogelijkheid krijgen om, via publieke of private bedrijven, deel te nemen in milieu gerelateerde projecten in Argentinië. De Nederlandse ambassade sondeerde naar de mogelijkheden om de Argentijnse schuld aan de Club van Parijs te voldoen met behulp van een 'debt swap'. Op basis van het akkoord tussen Club en Argentinië behoort dat echter niet tot de mogelijkheden. Op dit moment ontwikkelt zich een nieuw conflict omdat het IMF geen vertrouwen heeft in de statistieken die door het statistische bureau van de overheid (INDEC) worden aangeleverd. INDEC gaat stelselmatig uit van veel te lage inflatiecijfers. Pas als de Argentijnse autoriteiten betrouwbare cijfers over de nationale schuld en vooral ook de inflatie weten te presenteren, wil het IMF weer met Argentinië onderhandelen.

De situatie is recentelijk verder gecompliceerd toen een US hedgefonds van een Amerikaanse rechter gelijk kreeg in de eis dat het zijn hele schuld door Argentinië terugbetaald wil krijgen en niet met de in de Club van Parijs overeengekomen korting. Alleen door direct in hoger beroep gaan kon Argentinië een technisch failliet voorkomen. De problemen werden nog verscherpt toen een Argentijns marineschip in Ghana door deze zelfde schuldeisers aan de ketting werd gelegd. Argentinië loopt nu het risico technisch failliet te worden verklaard.

Het Nederlandse standpunt blijft dat Argentinië zijn schulden dient te betalen en dat Nederland geen bilaterale regeling zal treffen maar alleen met Argentinië via Club van Parijs wil onderhandelen.¹⁵ Algemeen bestaat de verwachting dat de huidige wereldwijde crisis de terugbetaling zal bemoeilijken.

4.6 Benoemingen

Nederland is actief geweest om te lobbyen voor internationale benoemingen. Een van de kandidaten voor een hoge VN post reisde naar Argentinië. Dit leidde niet tot direct resultaat. Dat heeft weinig te maken met de Nederlandse inzet. De loyaliteit en prioriteiten van Argentinië liggen vaak elders.

4.7 Conclusie

Op internationaal gebied hebben Nederland en Argentinië altijd veel gemeenschappelijke uitgangspunten gehad. Beide landen staan positief tegenover een aanpassing van de governance

---

¹⁴ IOB (2012). *Beleidsreconstructie van de bilaterale relaties met Argentinië*. (Intern document).

¹⁵ Idem

structuur van internationale organisaties, met name de VN, al zijn ze het niet altijd eens over de richting van die aanpassing. Deze verschillen van mening staan een goede samenwerking en een open dialoog niet in de weg. Recentelijk zijn de meningsverschillen op een aantal meer economische dossiers verscherpt. Nederland veroordeelt wat het ziet als een protectionistisch beleid en participeert actief in de klacht bij de WTO tegen Argentinië. In de schuldenproblematiek die in de Club van Parijs wordt besproken, neemt Nederland een hard standpunt in, hoewel er af en toe wel bereidheid lijkt om alternatieve suggesties van de Argentijnse overheid in ieder geval serieus te overwegen.

5. Mensenrechten

De bilaterale relaties tussen Nederland en Argentinië op het gebied van mensenrechten zijn altijd sterk geweest. Al ten tijde van de militaire dictatuur was Nederland actief betrokken bij de steun van Argentijnse mensenrechtenorganisaties. De Nederlandse overheid en samenleving heeft in 1978 openlijk steun verleend aan de 'Dwaze Moeders' van de Plaza de Mayo, hetgeen nog steeds in Argentinië in brede kring wordt gewaardeerd. Ook heeft Nederland destijds veel Argentijnse vluchtelingen opgenomen. Nederland heeft de afgelopen jaren initiatieven gesteund om te komen tot een berechting van de verantwoordelijken voor de mensenrechtenschendingen. De ambassade heeft in de periode 2007-2011 diverse kleine projecten gesteund die met behulp van het Mensenrechtenfonds (MRF)¹⁶ zijn gefinancierd. Mensenrechten zijn steeds een belangrijk thema van de regering van Nestor en Cristina Kirchner geweest. Op dit terrein was daardoor een goede samenwerking mogelijk.

5.1 Internationale discussies over mensenrechten

In het buitenlandbeleid van Argentinië spelen mensenrechten een grote rol. Het stemgedrag van Argentinië in de VN is in het verleden consequent pro mensenrechten geweest. Daarbij werd er veel minder dan bij bijvoorbeeld Brazilië of Zuid-Afrika naar politieke voorkeuren gekeken. Recentelijk is die houding veranderd. De antagonistische relatie met de EU en de VS en de behoefte aan handels- en energiecontracten hebben geleid tot een meer opportunistisch gebruik van het mensenrechtendiscours.

De rol van Argentinië binnen de VN-mensenrechtenraad (MRR) werd door Nederland omschreven als een 'positieve maar behoedzame als bruggenbouwer tussen de landen in de westerse en de Latijns-Amerikaanse groep'. Argentinië zette zich vooral in voor 'ethische onderwerpen' die verbonden kunnen worden aan het eigen dictatoriale verleden (verdwijningen, martelingen, recht op waarheid, etc). Het Argentijnse mensenrechtenbeleid legt ook grote nadruk op sociaaleconomische en seksuele mensenrechten. Argentinië steunt de Mensenrechten mechanismen van de VN en is actief binnen verschillende fora, inclusief de MRR en de Third Committee van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN). Argentinië en Nederland zijn allebei lid van de MRR en stemmen regelmatig hun inzet binnen dit forum af. Het land voldoet in principe aan de verplichtingen tot rapportage die onder centrale VN verdragen vallen, hoewel rapporten over het algemeen pas na de verwachte datum worden ingeleverd.

In maart/april 2008 bracht de Mensenrechtenambassadeur (MRA) van het ministerie van Buitenlandse Zaken een bezoek aan Argentinië. Dit bezoek was gericht op de identificatie van mogelijkheden tot gezamenlijke inzet in multilateraal verband. De DGPZ, Ambassadeur Vicente Espeche Gil, vroeg om Nederlandse steun voor de Argentijnse kandidatuur voor de MRR, tegen eventuele steunruil voor de Nederlandse kandidatuur voor de VN-veiligheidsraad. In een gesprek met de Secretaría de Derechos Humanos kwam de internationale overeenkomst tegen gedwongen verdwijningen ter sprake. De MRA gaf aan dat Nederland deze overeenkomst zou ondertekenen, mogelijk in september in New York. Dit is gebeurd in 2010.¹⁷ Aan Argentijnse zijde bleek bereidheid te bestaan tot samenwerking om te komen tot evenwichtige special sessions en country resolutions (Noord Korea en Myanmar). De MRA noemde vrouwen, kinderen en recht op water als

---

¹⁶ Het Mensenrechtenfonds (MRF, vanaf 2007, daarvoor de Faciliteit Strategische Activiteiten mensenrechten en goed bestuur, FSA) is een centraal fonds dat bedoeld is voor mensenrechten projecten in landen waar geen OS-relatie mee bestaat, maar die wel een strategische waarde hebben voor Nederland. Het budget van het MRF bedroeg voor 2008 EUR 20 miljoen, in 2009 opgehoogd tot EUR 25 miljoen en in 2010 tot EUR 27,5 miljoen. Voor 2012 is voorzien dat het MRF zich met name richt op landen waar ernstige schendingen plaatsvinden

¹⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2010-772.html>

onderwerpen waarop nader en structureler samengewerkt kan worden, door de Argentijnen aangevuld met seksuele oriëntatie.

Nederland en Argentinië delen de doelstelling om de rechten van de Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender (LGBT) community op de agenda van de VN te krijgen; beide landen zijn lid van de cross-regional core group van de MRR die in het najaar van 2008 heeft gelobbyd voor de VN verklaring over mensenrechten en seksuele geaardheid. Dankzij Argentinië zijn veel andere Latijns-Amerikaanse landen (Latin American and Caribbean Group, GRULAC) overgehaald om deze verklaring te ondertekenen. Ook vrouwenrechten en kinderrechten zijn een gedeelde prioriteit.

Daarnaast werken Nederland en Argentinië nauw samen in de Third Committee van de AVVN. Ook in de Third Committee komt de gedeelde focus op vrouwenrechten en kinderrechten naar voren, zo was Argentinië een van de organisatoren van het eerste seminar over LGBT rechten in 2007 (die de Yogyakarta principles opleverde) en heeft het zich net als Nederland hard ingespannen voor een verklaring, waarbij landen zich committeren aan de bescherming van de rechten van de LGBT community. Argentinië was voorstander van de hervorming van de VN-genderstructuur en de oprichting van de VN vrouwenorganisatie UN Women die in 2010 opgericht is. Ook neemt het land net als Nederland zitting in de Group of Friends on the Resolution on Violence against women. Dat heeft Nederland er overigens niet van weerhouden om in de vergadering van oktober 2012 opmerkingen te maken over gender-gerelateerd geweld in Argentinië.

Op het gebied van de internationale bevordering en bescherming van de vrijheid van godsdienst of overtuiging zitten Nederland en Argentinië niet geheel op één lijn. Nederland past dit toe op alle niveaus van haar mensenrechtenbeleid, maar Argentinië onthoudt zich sinds de eerste MRR bijeenkomst in 2006 van stemming (net als de meeste andere GRULAC landen).

5.2 Nederland en Mensenrechten in Argentinië

In 2007 antwoordde de Minister op Kamervragen over bedreigingen van Argentijnse mensenrechtenorganisaties en leiders van maatschappelijke bewegingen die betrokken waren bij de processen tegen hooggeplaatste militairen en politiemensen dat 'Nederland reeds actief samenwerkt met Argentijnse partners (overheid en maatschappelijk middenveld) op het gebied van mensenrechten, door middel van een dialoog met de Argentijnse autoriteiten en door concrete samenwerkingsprogramma's met mensenrechtenorganisaties'.¹⁸ De nadruk van de samenwerking lag op de verwerking van het militaire verleden, bevordering van de nationale mensenrechtendialoog, verbetering van de situatie in gevangenen en ondersteuning van de mediavrijheid en de bedreiging van mensenrechtenactivisten en getuigen.

In 2008 faciliteerde Nederland bijvoorbeeld openbare bezoeken aan Buenos Aires van de mensenrechten ambassadeur, Arjan Hamburger, en Boris Dittrich als directeur LGBT van Human Rights Watch. In datzelfde jaar bracht een delegatie van de ambassade een bezoek aan de Escuela Superior de Mecánica de la Armada (ESMA), een van de belangrijkste voormalige clandestiene detentiecentra van Buenos Aires en nu omgevormd tot een museum. In november 2009 werd door een hommage georganiseerd aan de Nederlandse jurist Theo van Boven. Professor van Boven was in het verleden Directeur van het Mensenrechtenbureau van de VN en heeft vanuit die functie strijd gevoerd tegen het militaire regime van Argentinië. Het bezoek van Professor van Boven was door de Nederlandse ambassade opgezet in het kader van de Internationale dag van de mensenrechten. De hommage bestond onder andere uit de uitreiking van de hoogste onderscheiding voor buitenlanders, een doctoraat, een bijeenkomst rond het educatieve project van Memoria Abierta en

---

¹⁸ Vragen van de leden Ferrier en Çörüz (beiden CDA) aan de minister van Buitenlandse Zaken over bedreigingen van mensenrechtenactivisten in Argentinië. <http://parlis.nl/kvr29466>

een ontmoeting met rechters van het Nationale Hooggerechtshof die belast waren met de heropende rechtszaken naar aanleiding van de militaire dictatuur. Ook heeft hij diverse lezingen gegeven.

Die aandacht voor de mensenrechten in Argentinië is met de komst van het eerste kabinet Rutte in 2010 verminderd. De teruglopende middelen in Nederland en het afschaffen van het Mensenrechtenfonds voor Argentinië in 2011 waren daarvan oorzaak. Toch blijft dit een belangrijk thema in Argentinië. Juist ook door de goede verstandhouding die de mensenrechten-activiteiten tot stand brachten, zowel met de Argentijnse autoriteiten als met civil society organisaties, probeert de ambassade een actief beleid te blijven voeren. Het wordt binnen de ambassade betreurd dat men geen gebruik meer kan maken van het mensenrechtenfonds. Zoals hierna duidelijk zal worden kunnen de onderwerpen van de door Nederland gesteunde projecten veelal gekoppeld worden aan de prioriteiten van het Nederlandse beleid zoals de bevordering van de mensenrechtendialoog, de verwerking van het dictatoriale verleden, de verbetering van de mediavrijheid en de situatie van gevangenen en de emancipatie van jongeren en vrouwen.

5.3 Resultaten

De doelstellingen van Nederland op het gebied van mensenrechten en de internationale rechtsorde in de periode 2006-2011 waren gebaseerd op een viertal prioriteiten:

- 1) De bevordering van de mensenrechtendialoog door middel van samenwerking met de Argentijnse autoriteiten en tussen NGO's en de autoriteiten.
- 2) Het leveren van een bijdrage aan de verwerking van het dictatoriale verleden.
- 3) Verbetering van de mediavrijheid in Argentinië.
- 4) Verbetering van de situatie in de Argentijnse gevangenissen.

Recentelijk is daarbij ook belangstelling ontstaan voor de praktijk van de democratie in hedendaags Argentinië. Nederland steunde b.v. een onderzoek van de NGO Poder Ciudadano naar de uitvoering van het programma *Argentina trabaja*.

Om de inhoud en de resultaten van deze activiteiten beter te kunnen vaststellen zal in het navolgende een aantal concrete projecten worden besproken, waarbij zoveel mogelijk aangegeven zal worden wat hun resultaten zijn geweest:

Centro de Estudios Legales y Sociales (CELS)

CELS werd in 1979 onder leiding van Emilio Mignone opgericht en werd al snel bekend door zijn nauwgezette documentatie van de mensenrechtenschendingen tijdens de dictatuur. Na de terugkeer van de democratie ging het zich steeds meer bezighouden met de algemene mensenrechtensituatie in het land, met name gericht op het justitiële apparaat en de politie. Als gevolg van de harde repressie van het protest tegen de gevolgen van de crisis van 2001-2 ging het zich na 2003 vooral richten op de institutionele versterking van het rechtssysteem en de professionalisering van de politie- en veiligheidsdiensten. CELS probeert ook het thema van mensenrechten op de agenda te houden in een periode waar de vraag om een harde hand (*mano dura*) tegenover criminaliteit en illegale immigratie steeds sterker wordt. Omdat het centrum de vrijheid wil behouden om de autoriteiten kritisch te volgen, neemt CELS geen overheidsgelden aan. Waar nodig en nuttig, werkt het wel samen met de Argentijnse autoriteiten.

Nederlandse steun was in die eerste periode essentieel, zowel financieel, als politiek. Het werk van CELS wordt inmiddels breed gewaardeerd en het wordt nu door een groot aantal donoren gesteund. Vooral in die eerste periode na 2003 is de steun van Nederland erg belangrijk geweest. Het maakte de institutionalisering van CELS mogelijk.

Vanaf 2006 hebben in het kader van die steun politietrainingen plaats gevonden (Proyecto 'Derechos humanos e intervenciones de instituciones de seguridad en el contexto de manifestaciones públicas'), die een belangrijke voorbeeldfunctie hebben gehad. Dit is een belangrijk project omdat de politie van Buenos Aires lange tijd een slechte reputatie had. In meerdere sectoren van de samenleving wordt erkend dat het politie optreden in Buenos Aires in de laatste jaren aanzienlijk is verbeterd en dat het vertrouwen in de politie onder de bevolking is toegenomen. De Nederlandse steun heeft daarin zeker een rol gespeeld. Het meest concreet aanwijsbare resultaat van de Nederlandse inspanningen is het protocol geweest dat in 2011 door de Argentijnse overheid getekend werd. Dit protocol, waarin expliciet de rol van de Nederlandse ambassade wordt genoemd, legt de voorwaarden vast waarin de politie- en veiligheidsdiensten sociaal protest onder controle mogen houden.

Voor de Nederlandse ambassade vervulde de lange vertrouwensrelatie met CELS bovendien een nuttige ingang in een belangrijk segment van de Argentijnse civil society. Er was regelmatig contact die het de ambassade mogelijk maakte om voeling te houden met de ontwikkelingen binnen de Argentijnse samenleving ten aanzien van mensenrechten en politieke ontwikkelingen in bredere zin.

Memoria abierta

De Nederlandse ambassades onderhield vergelijkbare relaties met Memoria abierta, een NGO die zich met name bezighoudt met de herinnering aan de dictatuur en wat zij 'staatsterrorisme' noemt. De groep vervaardigde een groot aantal publicaties, exposities en documentaires. Op dit moment ondersteunt MA actief de processen die er tegen de schendingen van de mensenrechten in de periode 1876-83 worden gevoerd.

In 2004 ontving Memoria abierta de Prins Claus prijs, die op de Nederlandse residentie werd uitgereikt. Dat was een belangrijk moment waarop de Nederlandse betrokkenheid bij de mensenrechten binnen de Argentijnse samenleving publiekelijk werd bevestigd. Recentelijk werd een collectie van documentaires over de periode van de dictatuur met Nederlandse steun publiekelijk gepresenteerd. Ook dat was een succesvol en drukbezocht evenement.

Casa Anne Frank

Met behulp van het MRF fonds van de Nederlandse ambassade organiseerde het Anne Frankhuis een rondreizende expositie in Argentinië. Die contacten leidden tot een zelfstandig centrum, het Casa Anne Frank, dat in juni 2009 werd geopend. In CAF is een aantal elementen van het Achterhuis gerepliceerd en wordt de herinnering aan de holocaust voor een Argentijns publiek verbeeld. Tegelijkertijd wordt deze herinnering gekoppeld aan de herinnering aan de repressie tijdens de militaire dictatuur in Argentinië.¹⁹ Deze activiteiten worden gekoppeld aan scholingsactiviteiten voor scholieren van het middelbaar onderwijs. CAF ontvangt volgens eigen tellingen jaarlijks zo'n 18 tot 20.000 bezoekers.

Het huis wordt gerund in nauwe samenwerking met de Anne Frank Stichting in Amsterdam en de Nederlandse ambassadeur zit q.q. in het Comité de Honor. De Nederlandse ambassade heeft de stichting van dit Centrum actief ondersteund, zowel in materiële als in immateriële zin. In de eerste periode was financiële steun het belangrijkste, nu gaat het vooral om de politieke steun. CAF heeft zich in juni 2012 in een officiële zitting van de Argentijnse senaat gepresenteerd.

---

¹⁹ Dit is duidelijk zichtbaar in de publicatie: *Testimonios para nunca más. De Ana Frank a nuestros días* (2008). Eudeba/Anne Frank Stichting.

5.4 Conclusies

Nederland en Argentinië hebben op het gebied van de mensenrechten veel samengewerkt. Enerzijds uitte zich dat in de Nederlandse inspanningen in Argentinië zelf. Door middel van het Mensenrechtenfonds, werden verschillende NGO's op het gebied van mensenrechten gesteund. In eerste instantie richtte dat zich op de herinnering en gevolgen van de Vuile oorlog. Later kwamen ook thema's in de hedendaagse Argentijnse maatschappij aan de orde.

Het resultaat van deze inspanningen is driedelig geweest:

- Het heeft de Nederlandse positie op het gebied van de mensenrechten in de Argentijnse samenleving duidelijk voor het voetlicht gebracht en door de hierover gedeeld waarden, een succesvolle bijdrage geleverd aan de positieve beeldvorming ten aanzien van Nederland.
- Het heeft met relatief weinig middelen een duidelijke bijdrage geleverd aan de versterking van de democratische waarden in Argentinië en tot een geconsolideerde plaats van de mensenrechten in het Argentijnse apparaat van veiligheids- en politiediensten.
- Het heeft belangrijke vertrouwensrelaties gecreëerd binnen de Argentijnse overheid en civil society organisaties die de ambassade voor tal van terreinen belangrijke gesprekspartners heeft opgeleverd.

Ook op internationaal gebied hebben Nederland en Argentinië veel samengewerkt. Recentelijk is deze vorm van samenwerking, echter, zowel op nationaal als op internationaal niveau enigszins in het slop geraakt. Daarvoor zijn verschillende oorzaken te geven:

- In de Nederlandse politieke verhoudingen is na 2010 de aandacht voor internationale mensenrechten enigszins op de achtergrond geraakt. Voor het geval van Argentinië speelt een belangrijke rol dat de ambassade niet langer gebruik kan maken van de financiële middelen van het Mensenrechtenfonds. Ondanks de relatief beperkte fondsen bezat Nederland in Argentinië traditioneel een groot prestige op het gebied van de mensenrechten. Het opdrogen van deze fondsen betekent dat de Nederlandse ambassade niet langer een actieve rol kan spelen op dit voor Argentinië zo belangrijke thema.
- De Argentijnse overheid wordt er in toenemende mate van beschuldigd de processen over de mensenrechtenschendingen van 1976-83 te gebruiken als politiek instrument. Hiermee is de mensenrechten thematiek gepolariseerd en gepolitiseerd waardoor de samenwerking met andere belanghebbenden ingewikkelder werd.

6. Economische belangenbehartiging

In de brief die voormalig Minister van Buitenlandse Zaken Rosenthal in november 2011 naar de kamer stuurde, werd het beleid ten aanzien van Latijns Amerika geactualiseerd. De belangrijkste boodschap van de brief was dat in het licht van de voorspoedige politieke en economische ontwikkeling van het continent en de voor het Nederlandse bedrijfsleven interessante groeifactoren, Nederland in de relatie met Latijns-Amerika de komende jaren veel aandacht zal laten uitgaan naar handel en economische diplomatie. Nederland hecht groot belang aan de onderhandelingen over een vrijhandelsakkoord met de Mercosur. Het onderhandelingsproces met de Mercosur- landen lag sinds 2004 stil, maar is in mei 2010 hervat. Nederland heeft grote belangen bij de totstandkoming van dit akkoord, gelet op de kansen en bedreigingen voor het Nederlands bedrijfsleven in met name Argentinië en Brazilië.

Op basis van deze analyse werkt de Nederlandse regering aan versterkte inzet van de posten op het gebied van handelsbevordering en economische diplomatie. Daarbij moet aansluiting worden gezocht bij de negen topsectoren waar vanuit het perspectief van Nederland belangrijke handelsmogelijkheden liggen. Per regio of land zullen actief de kansen in kaart worden gebracht. De focus komt vooral te liggen op landen met economisch potentieel. Argentinië wordt in deze beleidsvoornemens niet expliciet genoemd. De landbouwrelaties komen uitgebreider in hoofdstuk 7 aan de orde.

6.1 Handelsrelaties

In 2011 voerde Nederland voor EUR 5 miljard aan goederen uit naar Latijns-Amerika, een groei van 177% ten opzichte van de EUR 1,8 miljard aan goederen die in 2002 werd verhandeld. Argentinië was in 2011 voor Nederland op twee na belangrijkste exportbestemming in Latijns-Amerika en was in dat jaar verantwoordelijk voor 7% van de totale export naar de regio. De totale export naar het land vertegenwoordigde een waarde van circa EUR 339 miljoen.²⁰ De groei over de periode 2002-2011 bedroeg 350%. De Nederlandse uitvoer in 2011 bestond hoofdzakelijk uit ruwe aardolie en aardolieproducten, farmaceutische producten en kunstmest.

Argentinië nam in 2011 de tweede plaats in wat betreft Nederlandse import van goederen uit Latijns Amerika. Met een totale export naar Nederland ter waarde van EUR 1,4 miljard komt Argentinië na Brazilië (EUR 4,8 miljard) en voor Mexico (EUR 1,2 miljard). Argentinië vertegenwoordigt hiermee 11% van de totale Nederlandse import uit Latijns-Amerika. Ten opzichte van 2002 groeide de Nederlandse invoer van goederen uit Argentinië met 129%. Nederland importeerde in 2011 hoofdzakelijk landbouwproducten, voeding en grondstoffen (soja) uit Argentinië. Nederland heeft van oudsher een negatieve handelsbalans met Argentinië gehad. Het Nederlandse handelstekort met Argentinië is de afgelopen jaren bijna verdubbeld; van EUR -550 miljoen in 2002 tot EUR -1,1 miljard in 2011. Door de export van energie lijkt daar op dit moment verandering in te komen.

De Nederlandse ambassade zet in de economische betrekkingen met Argentinië in op vijf sectoren: landbouw, (duurzame) energie, milieu, infrastructuur (logistiek en havens) en de creatieve industrie (incl. architectuur).²¹ Dit alles is grotendeels overeenkomstig met de regio-aanpak die in november 2007 is overeengekomen tijdens de Regionale Handelsradenbijeenkomst in Santiago de Chile. Binnen de milieutechnologie ligt de focus op afvalverwerking, bodemsanering en water. De sector duurzame energie behelst onder andere biobrandstoffen (inclusief de link met soja) en duurzame biomassa. De nadruk op de creatieve industrie komt direct voort uit de aard van de samenleving in

²⁰ Hierbij dient te worden opgemerkt dat een deel van de Nederlandse export naar Argentinië wederuitvoer is. Er zijn echter geen voor wederuitvoer gecorrigeerde cijfers beschikbaar. De cijfers zijn exclusief doorvoer.

²¹ Deze en volgende gegevens: Jaarplan, Nederlandse Ambassade te Buenos Aires (2012).

Argentinië, met name Buenos Aires, waarin grote belangstelling bestaat voor nieuwe creatieve ontwikkelingen in Europa en Nederland.

6.2 Investerings

In 2009 investeerden zeshonderd Nederlandse bedrijven in Latijns-Amerika, met een totale omzet van EUR 27,6 miljard. 87 bedrijven investeerden in Argentinië, met een totale omzet van EUR 5,7 miljard en ruim 14.000 werknemers. Daarmee is Nederland de derde investeerder in Argentinië.²² Een groot aantal prominente Nederlandse bedrijven, waaronder ABN AMRO, Shell, Philips, AKZO Nobel, AHOLD, ING, UNILEVER en Boskalis, was al voor de Tweede Wereldoorlog actief in Argentinië. De meeste van deze bedrijven zijn nog steeds actief in Argentinië. Andere bedrijven zoals Avebe, Farm Frites, NUMICO, C&A, TNT, Makro en DSM kwamen in de afgelopen decennia naar Argentinië. Door de langdurige aanwezigheid van deze bedrijven hebben zij binnen de Argentijnse samenleving veelal een goede naam. Het wordt zeker ook (impliciet) gewaardeerd dat zij, in tegenstelling tot andere bedrijven, in het land gebleven zijn gedurende de moeilijke jaren 2001-2. Dat wil niet zeggen dat er geen problemen zijn. Vooral Shell, ING en Boskalis zijn op verschillende momenten in conflict gekomen met de Argentijnse overheid. Ook heeft het Nederlandse bedrijfsleven met het vertrek van een aantal bedrijven enigszins aan belang ingeboet.

In de Argentijnse context is ook de KLM een belangrijk bedrijf. Het bedrijf verzorgde al jaren vluchten vanuit Nederland op Buenos Aires, maar stopte daarmee in 2002. Na complexe onderhandelingen, hervatte de KLM eind 2011 zijn vluchten naar Buenos Aires, nu zonder tussenstop. Het is evident dat dit de directe relaties tussen Nederland en Argentinië sterk vergemakkelijkt heeft en leverde in Argentinië ook grote Nederlandse 'zichtbaarheid' op.

De Nederlandse ambassade speelt geen grote rol bij de beslissingen van deze bedrijven. Zij zijn in het algemeen groot genoeg om hun eigen afwegingen te kunnen maken en hun eigen netwerken te gebruiken. Vanuit de ambassade wordt wel contact gehouden met de leiding. In het geval van problemen wordt de ambassade regelmatig te hulp geroepen. In 2005 publiceerde de economische afdeling van de ambassade een overzicht van de Nederlandse investeringen in Argentinië.²³ Het is niet duidelijk of dit document veel benut is, maar het was een nuttige poging om ook voor een breder publiek de Nederlandse bedrijvigheid in Argentinië zichtbaar te maken.

6.3 De Nederlandse inzet

De behartiging van de Nederlandse belangen in Argentinië moet bijna geheel van de ambassade komen. Argentinië heeft geen Agentschap NL vestiging. Ook pogingen in 2005/6 om een Netherlands Business Support Office (NBSO) in Buenos Aires te krijgen, zijn mislukt. Er wordt nu gekeken of de honorair consuls enige handelsbevorderende taken op zich kunnen nemen.

In haar werk ten dienste van de belangen van het Nederlands bedrijfsleven, werkt de ambassade nauw samen met de Argentijns-Nederlandse Kamer van Koophandel in Buenos Aires. Deze KvK bestaat sinds 1916 en heeft als expliciet doel de handelsrelaties tussen de twee landen te bevorderen. Alle grote Nederlandse bedrijven zijn lid van de KvK, maar recentelijk is er ook een toename van leden uit kleinere Nederlandse bedrijven. De KvK heeft haar kantoor in hetzelfde gebouw als de ambassade. De nauwe samenwerking tussen ambassade en KvK komt ook tot uiting in de aanwezigheid van de directeur van de KvK bij wekelijkse overlegbijeenkomsten op de ambassade. Er bestaat een min of meer duidelijke taakverdeling tussen deze twee instanties. De

---

²² De investeringsstromen zelf zijn niet openbaar beschikbaar bij het Centraal Bureau voor de Statistiek of de Nederlandse Bank.

²³ N. Hensbroek (2005). '(Nederlandse) direct investeringen in Argentinië: een analyse'.

KvK. doet vooral aan directe informatievoorziening brengt vragende Nederlandse partijen desgewenst in contact met (commerciële) partijen in Argentinië. De KvK kan zich ook op andere vlakken wat openlijker en directer met bedrijfsbelangen inlaten.

De activiteiten van de ambassade liggen in Argentinië op twee terreinen. Enerzijds wordt er actief gezocht naar mogelijkheden ter promotie van de Nederlandse economische belangen, soms meer in het algemeen, soms specifiek op één bedrijf gericht. Anderzijds speelt de ambassade een belangrijke rol bij het oplossen van specifieke problemen, die meestal worden veroorzaakt door Argentijnse regelgeving of politieke beslissingen. Het lijkt erop dat in Argentinië het laatste vaak de overhand heeft.

De laatste jaren is het nauwelijks gelukt meer structurele afspraken met de Argentijnse overheid te maken die de handelsrelaties tussen beide landen vergemakkelijken. De enige uitzondering daarop is het Douane verdrag dat al vanaf 2007 een gesprekspunt is tussen beide landen. Oorspronkelijk wilde Nederland inzetten op een verdrag dat kon zorgdragen voor een intensieve samenwerking tussen de douanediensten van beide landen ter bestrijding van fraude, smokkel en misdaad, waaronder ook terrorisme. Voorgesteld werd de onderhandelingen daarover in april 2007 te starten. In 2009 was dit echter nog niet geregeld. Argentinië meende voldoende te hebben aan een administratieve overeenkomst terwijl Nederland een parlementair goed te keuren verdrag nodig achtte. Op 2 juli 2010 stuurde Argentinië een tegenvoorstel en een concept overeenkomst, waarin Nederlandse suggesties waren opgenomen. Uiteindelijk leidden de gesprekken tot de definitieve ondertekening van een akkoord in september 2012.

6.4 Economische en publieksdiplomatie

Een belangrijk taak van de ambassade is het behartigen van de Nederlandse economische belangen in Argentinië. Deze taak werd alleen nog maar belangrijker na het aantreden van het eerste kabinet Rutte in 2010 en de publicatie van de Latijns Amerika brief in december 2011 waarin het thema van de economische diplomatie centraal kwam te staan.²⁴ Dit thema valt in verschillende activiteiten uiteen.

In de Nederlandse politiek wordt onder economische diplomatie vooral begrepen het op min of meer korte termijn bevorderen van Nederlandse handels- en investeringsbelangen. Dit element is in Argentinië de afgelopen jaren enigszins op de achtergrond geraakt. Alleen op het gebied van de landbouw zijn er enige interventies die tot resultaat geleid hebben, te melden. Voor de rest heeft de ambassade de visie dat in Argentinië het investeringsklimaat door handelsbelemmeringen en juridische onzekerheid zo ongunstig is dat nieuwe investeringen en commerciële relaties weinig kans op succes hebben. Dat is ook de reden dat na 2005/2006 geen officiële missies meer naar Argentinië zijn georganiseerd. Doordat na 2008 ook geen politieke consultaties meer werden gehouden (tot de recente in okt. 2012) kan gesteld worden dat directe overheids-gestuurde commerciële diplomatie nauwelijks heeft plaatsgevonden.

Tot 2011 bestonden er wel drie programma's die een actieve vorm van economische diplomatie ondersteunden: het programma Collectieve Promotie Activiteiten, Prepare 2 Start (P2S) en het 2G@there programma. Onder het eerstgenoemde programma konden Nederlandse bedrijven collectief deelnemen aan inkomende- en uitgaande handelsmissies en beurzen. Onder het tweede programma werden bedrijven die willen starten met internationaal ondernemen geholpen door middel van een internationaliseringsplan en subsidie voor het ondernemen van de in het plan uitgewerkte activiteiten. Onder het derde programma werden projecten van

---

²⁴ (Wilke, 2012).

samenwerkingsverbanden die een gunstige positie willen krijgen op een buitenlandse markt ondersteund. De ondersteuning gold voor informatiestudies, bijeenkomsten, tentoonstellingen, economische missies, coördinerende activiteiten of demonstratie-projecten.²⁵

Onder het programma Collectieve Promotie Activiteiten werden in de periode 2005-2012 missies ondernomen door de Kamer van Koophandel Rotterdam (2007; 39 deelnemers) en het Nederlands Centrum voor Handelsbevordering (2009; 18 deelnemende bedrijven).²⁶ Onder P2S werd in 2007, 2009 en 2010 steeds een aanvraag gedaan en in 2011 werden er drie aanvragen gedaan. Los daarvan organiseert de haven van Rotterdam elk jaar zelf een missie naar Buenos Aires. Vanuit de landbouwafdeling van de ambassade werden met behulp van deze programma's wel enige concrete projecten georganiseerd (zie hierna). De defensierelatie met Argentinië is beperkt. De Kirchner regeringen hebben weinig geïnvesteerd in defensie. Indien er in Argentinië meer begrotingsmiddelen beschikbaar zouden komen voor Defensie dan zijn er mogelijk kansen voor de maritieme industrie in Nederland.

Hoewel moeilijk direct te documenteren, heeft de ambassade een belangrijk rol gespeeld in het terughalen van directe KLM-vluchten naar Buenos Aires. Om dit te bereiken waren complexe onderhandelingen nodig met de Argentijnse autoriteiten. Hoewel het hier in principe om een bedrijfsmatige zaak ging, hebben de betrokken Nederlandse ministeries (Infrastructuur en Milieu) en met name de ambassade zich actief ingezet om deze onderhandelingen tot een goed einde te brengen. Dit leverde succes op en KLM mag nu drie vluchten per week maken. Eigenlijk heeft het bedrijf recht op vier vluchten en het zou het liefst dagelijks vliegen, maar de onderhandelingen daaromtrent met de Argentijnse autoriteiten hebben nog niet tot concrete resultaten geleid.

De succesvolle steun aan KLM hebben de Nederlandse belangen op verschillende niveaus voordeel gebracht. Ten eerste natuurlijk het belang van KLM zelf. Ten tweede, hebben de directe vluchten het transport en de communicatie tussen Nederland en Argentinië sterk vergemakkelijkt. Ten derde, is KLM een bedrijf dat wereldwijd een sterk Nederlands imago heeft. De eerste directe vlucht naar Buenos Aires in november 2011 werd gevierd met een Holland week in Buenos Aires en in het algemeen heeft de teruggekeerde aanwezigheid van KLM tot eens succesvolle Nederlandse zichtbaarheid geleid in Argentinië.

In deze laatste zin, laat het voorbeeld van KLM een ander element van economische diplomatie zien, dat wat we 'Holland-branding' zouden kunnen noemen. Hierin wordt de bekendheid en het imago van Nederland in het algemeen bevorderd in de hoop en verwachting dat dit op den duur tot economische transacties zal kunnen leiden. Dit ligt dus ook dicht aan tegen wat publieksdiplomatie genoemd wordt. Dit element heeft tot voor kort geen grote rol gespeeld in het Nederlandse beleid ten aanzien van Argentinië. De ambassade heeft de beschikking over een bedrag van EUR 25.000 per jaar om aan dit element te besteden.

De betrokkenheid bij de mensenrechten hebben zeker een rol gespeeld in het versterken van een positief imago van Nederland in veel sectoren van de Argentijnse samenleving. Recentelijk is daar ook een belangstelling voor de Nederlandse cultuur bij gekomen. De ambassade speelt recentelijk een actievere rol om deze culturele contacten te faciliteren. In 2011 werd er succesvol aandacht gegeven aan de Nederlandse creatieve industrie door een bezoek van architect Winny Maas met een presentatie voor 1400 personen en een receptie met sleutelpersonen op de residentie. In 2012 werd veel energie gestopt in de omlijsting van een bezoek van het Koninklijk Concertgebouw Orkest aan Argentinië in april 2013. Tegelijkertijd zal Nederland eregast zijn van de Argentijnse *Feria de Libro*, ter ere waarvan een aantal Nederlandse schrijvers naar Buenos Aires zal komen. Naast de fondsen

²⁵ www.agentschapnl.nl/programmas_regelingen

²⁶ www.agentschapnl.nl/onderwerp/overzicht-van-gegunde-cpa-projecten-2005-tot-heden

van de ambassade, bestaat er de hoop dat met name in Nederland andere bronnen van financiering gevonden kunnen worden.

6.5 Troubleshooting

De Nederlandse ambassade heeft de afgelopen decennia veelvuldig moeten optreden in incidenten waarin Nederlandse bedrijven in conflict kwamen met de Argentijnse overheid. Deze interventies ten behoeve van één specifiek bedrijf liggen altijd gevoelig, maar zijn dat des te meer in de context van de gepolariseerde politieke situatie in Argentinië. In de laatste jaren zijn de investeringsomstandigheden voor buitenlandse bedrijven duidelijk verslechterd, maar het is niet altijd helder wanneer de Nederlandse ambassade zijn stem moet laten horen. Nederland moet enerzijds zijn respect voor de Argentijnse overheid laten zien en zijn onpartijdigheid tegenover de markt, anderzijds wordt van de ambassade verwacht dat zij de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven behartigt. De dilemma's die dat kan opleveren komen duidelijk in de volgende twee voorbeelden naar voren:

Shell, 2006

Koninklijke Shell is volledig eigenaar van Shell Compañía Argentina de Petroleo S.A., de tweede grootste downstream olie- en gasmaatschappij in Argentinië (15%), na REPSOL-YPF (50%). Het bedrijf heeft een werkkapitaal van ongeveer USD 1 miljard en is eigenaar van Shell's enige raffinaderij in Zuid-Amerika met een capaciteit van 100.000 vaten per dag.

In 2005 riep President Kirchner op tot een boycot van Shell als reactie op voorgenomen prijsverhogingen van diesel. Toen de prijsverhogingen toch werden doorgevoerd, legde de Argentijnse overheid Shell 23 boetes op van USD 300.000 wegens het in gebreke blijven van dieselleveringen. Deze boetes werden herhaald in 2007, een proces werd aangespannen tegen de CEO van Shell en de raffinaderij werd enkele dagen vanwege milieuredenen stil gelegd. In 2008 kreeg het bedrijf een exportverbod opgelegd. Argentinië weigerde in overleg te treden met Shell en wilde graag dat de Nederlandse overheid een en ander oploste. In de contacten met de Argentijnse autoriteiten vroeg Nederland aandacht voor problemen van buitenlandse investeerders zoals Shell die last hebben van het Argentijnse beleid om de olie- en gasprijzen kunstmatig laag te houden. Nederland pleitte er verder voor dat zekerheid wordt geboden aan investeerders. Het Argentijnse standpunt was dat de bevrozing van de energieprijzen belangrijk is om de inflatie in bedwang te houden en het verbeteren van de sociaaleconomische positie van de bevolking.²⁷ Daarnaast stuurde de Nederlandse Minister President op 17 september 2008 een brief waarin hij verklaarde de rechtsgang te respecteren, maar Argentinië opriep tot nader overleg met Shell.

Shell won uiteindelijk in 2008 de rechtszaak. De boete opgelegd door minister Moreno werd geannuleerd. De rechter betoogde (1) dat regering boete had opgelegd zonder Shell in staat te stellen zich te verdedigen en (2) dat niet bewezen was dat Shell opzettelijk een dieseltkort had willen bewerkstelligen.

Boskalis, 2001 en 2012

In 2001 leverde Boskalis zogenoemde *embankment works* voor een 37 km lange brug tussen Rosario en Victoria. De kosten daarvoor bedroegen ongeveer USD 35 miljoen. Boskalis werd gesubcontracteerd door Puentes del Litoral. Boskalis kreeg nooit betaald voor de geleverde werkzaamheden. In de crisis van 2001-2002 werd het werk stilgelegd omdat de Inter-American Development Bank haar steun terugtrok.

---

²⁷ IOB (2012). *Beleidsreconstructie van de bilaterale relaties met Argentinië*. (Intern document).

Onderhandelingen gevoerd door Boskalis en de Nederlandse Ambassade bij het Ministerie voor Publieke Werken en Economie leverden niets op. De inkomsten van de brug van drie miljoen per jaar gaat volledig op aan terugbetaling van de lening van de Argentijnse overheid. In januari 2004 besliste het arbitrale gerechtshof van de Handelskamer in Parijs dat Puentes del Litoral USD 33 miljoen moest betalen aan Boskalis. Deze schuld werd overgenomen door de Nederlandse overheid en is onderdeel van het pakket schulden waarover in de Club van Parijs wordt onderhandeld.

Ondanks deze problemen bleef Boskalis werkzaamheden uitvoeren voor de Argentijnse overheid. In 2009 legde het bedrijf bijvoorbeeld een onderwater gasleiding aan tussen Tierra de Fuego en het vasteland en in 2012 een fiberglas kabel. In datzelfde jaar onderstonden er echter weer problemen, nu vanwege een tender die was gericht op het uitbaggeren van een van de zeevaartroutes (Martin García) van de Rio de la Plata. Vlak voor de trekking van de tender werd Boskalis beschuldigd van corruptie en omkoping en dientengevolge van de tender uitgesloten; een bericht dat via het Financieele Dagblad ook Nederland bereikte. Boskalis accepteerde deze gang van zaken niet. De ambassade kon niet veel doen in deze zaak omdat een van de andere gegadigden ook een Nederlands bedrijf was. Via informele kanalen probeerde de Ambassade de Argentijnse autoriteiten wel duidelijk te laten merken dat de zaak op de voet gevolgd werd en dat zo nodig stappen zouden worden ondernomen. Deze interventie ging gepaard aan een meer expliciete steun aan het bedrijf van de kant van de KvK. Hoewel de zaak nog niet geheel is opgelost, lijkt de gecombineerde strategie van deze drie Nederlandse actoren uiteindelijk zijn uitwerking niet te hebben gemist. De uitslag van de tender werd uitgesteld, de beschuldigingen van omkoping ingetrokken, en het incident lijkt met een sisser te zijn afgelopen.

6.6 Mogelijkheden en obstakels van de economische belangenbehartiging

Economische belangenbehartiging is niet eenvoudig in hedendaags Argentinië. Zij komt in het huidige klimaat vaak vooral neer op het oplossen van korte-termijn problemen en trouble shooting. De Nederlandse ambassade probeert de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven zo goed mogelijk te behartigen. Zij probeert zoveel mogelijk 'onder de radar' haar inzichten en klachten aan de Argentijnse autoriteiten over te brengen. Als het echt niet anders kan, slaat zij een hardere toon aan.

Af en toe is zij in staat de Nederlandse belangen op een meer actieve wijze te ondersteunen. KLM kan daarbij als voorbeeld dienen, en op kleinere schaal de verbindingen met Argentinië die zij wist te bewerkstelligen in het geval van de creatieve industrie. De ambassade kan zich het meest openlijk voor de Nederlandse belangen inzetten op cultureel vlak. Dit is een terrein dat nog weinig is gepolitiseerd en waarvoor veel belangstelling bestaat in beide landen. De financiële middelen voor culturele publieksdiplomatie zijn zeer beperkt, maar de hoop is daarvoor ook andere financiële bronnen te kunnen aanboren.

In vroegere tijden werkte de ambassade nog samen met Nederlandse organisaties die in Argentinië werkzaam waren. Dat is nu nauwelijks nog het geval. In Buenos Aires zijn nauwelijks nog Nederlandse partners actief. Wel wordt er dus nauw samengewerkt met de Kamer van Koophandel in Buenos Aires. Hetzelfde geldt met bedrijven of organisaties die missies willen organiseren. Dat geldt voor de delegatie van de Rotterdamse haven die regelmatig bezoeken aan Argentinië organiseert. Vanaf 2007 organiseert Transfer regelmatig missies voor het MKB. In de eerste jaren gebeurde dat in samenwerking met de KvK en met subsidies van de EVD. Een recente missie (okt. 2012) vond zonder subsidie plaats. De Ambassade neemt bij zulke missies geen initiatieven maar help wel actief mee bij de oriëntatie en organisatie ervan. Vaak ook vindt er minimaal één officiële ontvangst op de ambassade of de residentie plaats. In het algemeen worden dit soort missies door

de deelnemers enthousiast geëvalueerd. Volgens Transfer is het grootste probleem echter de follow-up.

Voor Argentinië geldt dus dat de mogelijkheden van de economische diplomatie beperkt zijn. Nederland lijkt ook niet veel werk te maken van het implementeren van de ambitieuze doelstellingen die in de Kamerbrief van 2011 werden uiteengezet. In de jaarplannen worden wel strategische sectoren geïdentificeerd, maar in de praktijk heeft dat nog weinig concrete resultaten opgeleverd. Voor wat betreft de creatieve industrie zijn er wel aanzetten voor intensievere samenwerking zichtbaar. Waar in het topsectorenbeleid ook een duidelijke link wordt gelegd met het wetenschappelijk onderwijs, mag het een gemiste kans worden genoemd dat Nederland in Argentinië geen duidelijk beleid heeft geformuleerd voor de versteviging van de relaties op het gebied van onderwijs.

7. Landbouw en duurzame energie

Landbouw is een terrein dat voor Nederland en Argentinië erg belangrijk is. De landbouw blijft een belangrijke sector in Argentinië: circa elf procent van de beroepsbevolking is werkzaam in de agribusiness en de sector zorgt voor het overgrote deel van de buitenlandse deviezen. De belangrijkste agrarische exportproducten zijn oliehoudende zaden (met name soja), rundvlees, graan en zuivelproducten. Nederland en Argentinië zijn op het gebied van landbouw complementair. Een Argentijnse gesprekspartner verwoordde dat zo: Nederland is 'een groot land met weinig territorium', terwijl Argentinië 'een klein land met veel territorium' is. Nederland heeft een grote afzet van producten met toegevoegde waarde en Argentinië juist een grote afzet van bulkproducten. Binnen de agribusiness ligt voor Nederland de nadruk op de duurzaamheid van handelsketens (in het bijzonder voor soja en biobrandstoffen), onderzoekssamenwerking en het bevorderen van handel betrekking hebbende op de intensieve veehouderij, aardappelen en plantaardig uitgangsmateriaal.

Voor Nederland wordt dat terrein vooral beheerd door de Landbouwrapport en een medewerkster. De doelstellingen op dit terrein van de relaties tussen de twee landen vallen in verschillende delen uiteen:

- Het faciliteren van een zo soepel mogelijk verloop van de agrarische handelsrelaties tussen Argentinië en Nederland
- Het behartigen en promoten van de Nederlandse agrarische belangen in Argentinië
- Het behartigen en promoten van de Nederlandse ideeën en belangen ten aanzien van duurzame productie
- Het leveren van input voor internationale onderhandelingen en afspraken over handelsrelaties (Dit laatste punt komt elders aan de orde)
- Het voorbereiden en begeleiden van inkomende missies.

Het faciliteren van handelsrelaties is een terrein waar heel veel werk verzet wordt. Het bijstaan van Nederlandse agrarische exporteurs die met handelsbelemmeringen of andere problemen geconfronteerd neemt veel tijd in beslag. Door steeds wisselende regelgeving op het gebied van plant- en diergezondheid in Argentinië en Nederland, maar ook vanuit Europa, is het faciliteren van agrarische handelsrelaties een complexe, maar zeer belangrijke rol van de Nederlandse ambassade. Dit bestaat uit verschillende activiteiten. Vanuit de Nederlandse Ambassade worden er regelmatig korte notities opgesteld, met name voor Nederlandse bedrijven die in Argentinië zaken willen doen (b.v. over de aardappelsector; zie ook hierna). Voor meer specifieke bedrijfstechnische thema's, worden deze bedrijven doorverwezen naar de KvK of naar meer gespecialiseerde consultants die bij deze vragen (betaalde) hulp kunnen bieden. Argentijnse bedrijven die zaken willen doen met/in Nederland, worden in contact gebracht met relevante instellingen in Nederland. De hulp die de Ambassade hier kan bieden, is echter beperkt.

Het behartigen van Nederlandse belangen is een belangrijk onderdeel van de economische diplomatie die hiervoor aan de orde kwam. Hier is het relevant om te laten zien in hoeverre de landbouw vertegenwoordiging op de ambassade daar een rol in speelt. De relaties tussen de twee landen op agrarisch gebied zijn veelbelovend en potentieel belangrijk, dus het is belangrijk om te zien welke activiteiten Nederland op dit gebied heeft genomen.

Het gaat hier vaak om, in zekere zin, technische bijstand die de relatie tussen de verschillende actoren bespoedigen en versoepelen. Een paar voorbeelden kunnen meer inzicht geven in de aard en mogelijkheden van dit soort interventies. Zij laten zien op welke manier de landbouwvertegenwoordiging op de Ambassade een rol kan spelen in het wegnemen of oplossen van non-tarifaire handelsbelemmerende problemen en het actief faciliteren van (agrarische) handelsrelaties.

In 2010-11 ontstond er een gespannen situatie tussen de Argentijnse landbouw autoriteiten (Senasa) en Nederland, toen de import van verontreinigd Nederlands paardenzaad een besmettelijke paardenziekte (Equine Virale Arteritis, EVA) in Argentinië introduceerde. Dit leidde tot een verbod op de import van paarden en paardengenetica vanuit Nederland. Dit leverde direct problemen op voor Nederlandse bedrijven die op dit gebied transacties aan het afwickelen waren. Met behulp van de ambassade werd al snel de haard van de infectie in één Nederlandse zending getraceerd. Dit maakte het mogelijk de zorgen van de Argentijnse autoriteiten snel weg te nemen en het importverbod te beëindigen.

Een tweede voorbeeld betreft de import in de EU van wijn van het in Mendoza gevestigde Nederlandse wijnhuis Salentein. In 2010 werd in een aantal zendingen wijn aangetroffen met een verhoogde dosering 'natamicina'. Volgens de Europese regelgeving bracht dat de import van deze wijnen in direct gevaar, omdat natamicina volgens Europese wetten niet is toegestaan in wijn en alle wijn vanaf dat moment getest zou moeten worden. Na intensief overleg met autoriteiten in Nederland werd een oplossing gevonden doordat het Productschap Wijn een verklaring opstelde dat deze testen voor import in Nederland niet nodig of vereist waren. Hierdoor kon de export naar Nederland weer op gang komen.

Eind 2011 waren er problemen bij de invoer in Argentinië van groentezaden vanuit Nederland. Twee zendingen van een Nederlands exportbedrijf werden bij de douane vastgehouden. Later overkwam het ook een bedrijf dat pootaardappelen probeerde te importeren. Vanuit de Nederlandse ambassade werd er direct op 4 oktober 2011 een brief gestuurd aan het Argentijnse departement van Buitenlandse Handel. In deze brief werd het belang en de geschiedenis van de handelsrelaties tussen Nederland en Argentinië benadrukt, de voor Argentinië positieve handelsbalans, en ook het feit dat Nederland tijdens de moeilijke jaren van 2001 en 2002 loyaal was blijven handeldrijven met het land. Op 11 oktober meldde het desbetreffende bedrijf dat de vracht door de Argentijnse autoriteiten was vrijgegeven.

Ook bij handel in de omgekeerde richting, van Argentinië naar Nederland kan de Nederlandse ambassade een rol spelen. Kleine producenten in Argentinië mikken in toenemende mate op de markt voor organische en biologische producten in Nederland. In de productie van een aantal producten wordt ook uit Bolivia geïmporteerde quinoa gebruikt. Omdat de herkomst en het biologische productieproces van deze quinoa niet kon worden vastgesteld, liepen deze producten het risico niet als 'biologisch product' te worden geaccepteerd in Nederland. In samenspraak met de Dienst Regelingen Bio-import van het voormalige Ministerie van LNV in Nederland en een bedrijf in Argentinië, Argencert, dat gespecialiseerd is in certificatie van organische producten, werd deze zaak door de Nederlandse ambassade opgepakt en opgelost.

Deze voorbeelden laten het belang zien van de technische en politieke ondersteuning van de agrarische relatie tussen Nederland en Argentinië. Dit is des te meer belangrijk in het licht van het feit dat de bedrijvigheid op dit terrein vooral MKB bedrijven betreft die zelf vaak niet in de gelegenheid zijn deze relaties te beïnvloeden. Landbouwproducten spelen een belangrijke rol in de relaties tussen Nederland en Argentinië, beide landen met een grote agrarische sector en een actieve exportsector.

Het promoten van de Nederlandse agrarische belangen vindt soms ook in een meer pro-actieve zin plaats. Dan wordt er bij Argentijnse counterparts specifieke aandacht gevraagd voor de producten en diensten die vanuit Nederland geleverd kunnen worden. Handelsmissies zijn daarvoor het aangewezen middel, maar die zijn de laatste jaren schaars geworden.

In 2008 werd in opdracht van de Landbouwafdeling een marktsector studie 'Potato Production in Argentina' uitgevoerd. In het kader van een 2G@there-programma organiseerden het toenmalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid en een lokale agri-food consultant, Agrivalu, in 2010 een eigen missie naar Argentinië. Aan deze missie namen dertien Nederlandse bedrijven deel die actief zijn in de aardappelketen: producenten van pootgoed, zaai- en oogstmachines, opslag, verwerking, machines voor de frietindustrie etc. De achterliggende gedachte was dat Argentinië zowel een grote consument als producent van aardappelen is en op dat gebied aanzienlijke groeiperspectieven vertoont.

Als vervolg op deze missie werd het programma GITAH Papa (Grupo de Intercambio Tecnológico Argentino-Holandés; zie: gitah.com.ar) opgezet. In dit kader liet de ambassade begin 2012 een praktijkonderzoek doen naar de situatie en prognoses van de Argentijnse aardappelsector en met name, naar de kennisbehoefte in Argentinië ten aanzien van deze sector. In dit project werd de situatie van de Argentijnse aardappelsector, inclusief de kennisinfrastructuur gedocumenteerd. Het werd afgesloten met een workshop op 20 maart 2012 waaraan 18 Argentijnse genodigden uit de aardappelsector deelnamen. Op basis van deze activiteiten werd geïnventariseerd wat de kennisbehoeftes in deze sector in Argentinië zijn en werd een plan opgesteld om aan deze behoeftes te voldoen. Dit leidde tot de missie van 22 Argentijnse bedrijven naar Nederland in de zomer van 2012. Een tweetal daaruit resulterende documentaires van elke een half uur werd op een Argentijns tv kanaal uitgezonden.²⁸ Het resulteerde ook in een plan voor een praktijk gerichte training waarin een geselecteerde groep Argentijnse deelnemers een drieweekse praktijkopleiding in Nederland zal krijgen in 2013.

7.1 Milieu en duurzame energie

In de jaarplannen wordt vermeld dat op bilateraal gebied er kansen zijn in de sectoren energie/klimaatverandering en milieu/water/afval. In het kader van aandacht voor Kansrijke Sectoren werd er al in 2008 een rapport gemaakt over de kansen in Argentinië op het gebied van Milieutechnologie.²⁹ In verschillende rapportages wordt daarbij expliciet het project rond de rivieren La Matanza/ Riachuelo genoemd waar met behulp van grote leningen van de Wereldbank en de IADB de zwaar vervuilde rivierbasis zal worden gesaneerd. Ondanks deze doelstellingen zijn er geen projecten geweest waarbij Nederland en de Argentijnse overheid op deze terreinen hebben samengewerkt of waar Nederlandse bedrijven een belangrijke positie hebben verworven.

Het promoten van de Nederlandse ideeën rond duurzaamheid in Argentinië vindt vooral op kleine en praktische schaal plaats. Door het ondersteunen van Argentijnse en Nederlandse initiatieven rond duurzame landbouw wordt getoond dat Nederland belang hecht aan deze thematiek. Voor Nederland ligt de nadruk op de duurzaamheid van handelsketens (in het bijzonder voor soja en biobrandstoffen), onderzoekssamenwerking en het bevorderen van handel betrekking hebbende op de intensieve veehouderij, aardappelen en plantaardig uitgangsmateriaal.

Verdergaande samenwerking op het gebied van duurzame energie vindt op dit moment niet plaats ondanks de grote Argentijnse potentie op dit terrein. Vanuit Nederland wordt daarbij vooral gewezen op twee oorzaken: het slechte investeringsklimaat en de gesubsidieerde energie die investeringen in alternatieve (zon en wind) vormen van energie onrendabel maken. In het algemeen bestaat er bij de huidige Argentijnse regering van CFK weinig belangstelling voor milieuproblematiek en duurzame energie. In de internationale arena wordt het idee van de 'green economy' regelmatig als een westers schema gepresenteerd, dat niet in het voordeel van Argentinië zal zijn. Anderzijds

²⁸ <http://www.alimentosyregiones.com/> Alimentos y Regiones - La papa en Holanda: packaging y marketing

²⁹ <http://argentinie.nlambassade.org/you-and-country/zaken-doen-in-argentinie/kansrijke-sectoren/ksrapportage-milieutechnologie-2008.html>

moet ook worden opgemerkt dat vanuit Nederland geen grote urgentie zichtbaar is om relaties op dit terrein te stimuleren.

7.2 Duurzame landbouw

Argentinië is het afgelopen decennium een steeds belangrijker producent van soja geworden. Het land accepteerde al vroeg - in 1996 - en eerder dan andere Latijns Amerikaanse landen de verbouw van genetisch gemodificeerde gewassen. Dat heeft geleid tot een drastische groei in de sojaproductie. Al in 2002-3 leverde soja de helft van de nationale landbouwproductie. De oogst voor 2011 was rond de 45 miljoen ton. Nederland is, na China, de tweede soja-importeur van de wereld (via de Rotterdamse haven) en dus een belangrijke speler in de internationale sojasector. Over de houding tegenover en de acceptatie van GM landbouwproducten bestaat binnen de EU verdeeldheid.

Het gebruik van genetisch gemodificeerde soja is winstgevend. Het vereist minder arbeid en weinig investeringen (hoewel zaaizaad en gewasbeschermingsmiddelen duurder zijn dan bij conventionele soja), en geeft in het algemeen een hogere productie. Dit heeft geleid tot grootschalige productie met hoge winstmarges. Deze efficiëntie van de Argentijnse sojaproductie is dermate hoog dat ondanks een export-heffing van 35% die de Argentijnse regering op soja heft, het land nog steeds kan concurreren met Braziliaanse sojaproducten. Deze hoge heffingen maken soja ook voor de Argentijnse overheid een belangrijk product. Het vormt de hoogste inkomstenbron voor het land. In 2010 leverde het de Argentijnse staat meer dan USD 17 miljard op, meer dan een kwart van zijn inkomsten.

Na intensieve en complexe onderhandelingen tussen de verschillende belangengroepen presenteerde de Round Table on Responsible Soy (RTRS) in 2009 de eerste mondiale standaard voor verantwoorde soja. Nadat deze standaard in de praktijk was getest, werd zij in 2010 vastgelegd in de RTRS Principles and Criteria for Responsible Soy Production, die de basis vormt voor RTRS certificering

De RTRS heeft in de beginjaren steun van Nederland gehad, met name van het voormalige Ministerie van LNV. Ook de Nederlandse ambassade heeft actieve steun aan het RTRS proces gegeven. Het secretariaat van de RTRS is gevestigd in Buenos Aires en de Nederlandse ambassade heeft een relatief grote rol gespeeld in de ontwikkeling van het programma, maar bijvoorbeeld ook bij het leveren van input voor de beantwoording van kamervragen. Deze steun was niet zo zeer financieel als wel moreel en immaterieel. De onderhandelingen tussen de verschillende betrokken groepen waren door de verschillende achtergronden en belangen uiterst complex en de landbouwattaché van de Ambassade speelde een cruciale rol in de begeleiding en bemiddeling. De Nederlandse inbreng was ook groot door de participatie van Nederlandse NGO's en bedrijven. Op het secretariaat van de RTRS wordt het Roundtable proces schertsend het 'modelo holandés' genoemd.

Het resultaat van de inspanningen op dit gebied kan dus worden samengevat in de volgende punten:

- De landbouwmedewerkers op de Nederlandse ambassade spelen een belangrijke rol in het faciliteren van de handel tussen beide landen. Hun (technische) interventies en voorlichting zijn essentieel voor het voorkomen en oplossen van problemen en het versterken van de handelsrelaties. In de sterk gepolariseerde relaties die de verhoudingen met de Argentijnse autoriteiten soms bemoeilijken, zijn hun technische en toegespitste contacten vaak uiterst waardevol en effectief.
- Pro-actieve handelsbevordering zoals het GITAH project vereisen een langdurig commitment. Het is nog te vroeg om precies te kunnen beoordelen wat dit project uiteindelijk zal opleveren, maar het is duidelijk dat het veel goodwill en goede contacten heeft opgeleverd in een voor Nederland belangrijke agrosector. Factoren die hebben bijgedragen aan dit succes zijn: a) goede

analyse en pro-actieve houding; b) duidelijke communicatie met betrokken Nederlandse bedrijven en c) een missie die concreet toegespitst is op operationele en technische mogelijkheden.

- Het GITAH project laat ook zien dat op zo'n concrete manier goede relaties gecreëerd kunnen worden met lagere Argentijnse overheden en betrokken agrarische organisaties. Deze relaties kunnen in de toekomst van grote waarde zijn maar zorgen nu al voor nuttige relaties met Argentijnse overheidsinstanties die op allerlei manieren hun vruchten afwerpen (zie ook de voorbeeldgevallen hierboven). Anderzijds is het duidelijk dat een kleine ambassadestaf, juist ook vanuit de noodzaak voor langdurige commitment, maar een zeer beperkt aantal van dit soort projecten kan ondersteunen of initiëren.
- Wat betreft de duurzaamheidsagenda is de actieve betrokkenheid van Nederland bij de RTRS agenda van groot belang geweest om verantwoord ondernemen en duurzaamheid in een voor Argentinië (en een aantal andere landen in Latijns Amerika) belangrijke sector op de agenda te zetten. Nederland heeft een belangrijke rol gespeeld in het bij elkaar brengen (en houden) van sterk uiteenlopende belangengroepen. Hoewel de ambassade dat niet als haar rol ziet, zou het in de rede liggen om de agenda die in de RTRS verscholen ligt wat actiever uit te dragen binnen de Argentijnse samenleving. Er bestaat in Argentinië weinig steun voor de RTRS agenda sterk gepolariseerde visies blijven de boventoon voeren.
- De kansen die er voor Nederland zouden moeten liggen in de sectoren energie/klimaatverandering en milieu/water/afval zijn vooralsnog niet benut. Bij projecten zoals rond de rivier Riachuelo of initiatieven om op grotere schaal windenergie te gaan aanwenden, kan (nog) geen Nederlandse inbreng worden geconstateerd. Dit kan in zekere zin als een gemiste kans worden beschouwd. Nederland heeft veel kennis en expertise op dit gebied en duurzaamheid heeft een permanente rol gespeeld in de Nederlandse beleidsdoelstellingen. Argentinië beschikt over veel natuurlijke hulpbronnen en heeft het potentieel om een grote(re) rol te spelen op het terrein van duurzame energie.

8. De Europese Unie en Nederland in Argentinië

Het Nederlandse buitenlandse beleid in Argentinië vond niet alleen direct via de ambassade plaats. Nederland heeft in de afgelopen jaren op het standpunt gestaan dat het Nederlandse beleid ten aanzien van Latijns Amerika in nauwe samenspraak met Europa moet plaatsvinden. Het land heeft dan ook als expliciete beleidslijn dat het belangrijk is om het EU beleid ten aanzien van Latijns Amerika zoveel mogelijk te beïnvloeden. Het stimuleert, en is zo nodig actief betrokken bij, de onderhandelingen tussen Europa en individuele Latijns Amerikaanse landen en handelsblokken zoals de Mercosur. Het ziet hier ook duidelijk Nederlandse belangen. In de brief van Minister Rosenthal aan de Tweede Kamer in november 2011 werd gesteld dat 'nog meer dan voorheen zal ingezet worden op beïnvloeding van het EU-beleid om Nederlandse doelstellingen, met name op het terrein van handel en betere kansen voor het bedrijfsleven, te realiseren'. Volgens die brief krijgen de relaties tussen Nederland, Europa en Latijns Amerika vorm op drie niveaus: continentaal, regionaal en nationaal.

De EU heeft vanaf november 1991 een vertegenwoordiging in Buenos Aires. Sedert december 2009, na het verdrag van Lissabon, heeft die vestiging ook diplomatieke status en vertegenwoordigt vanaf dat moment officieel de Europese Gemeenschap. Nederland ziet voordelen in het overdragen in de toekomst van een aantal taken of dossiers.³⁰ Dit is echter een nieuwe situatie die zich nog moet uitkristalliseren. Er wordt algemeen erkend dat er te weinig middelen zijn om het Verdrag van Lissabon bevredigend te implementeren. Vooralsnog beschikken de Europese buitenlandse vestigingen over weinig financiële middelen en is hun mandaat nog niet geheel duidelijk. Dat geldt zowel voor de Europese landen zelf, die nog sterk hechten aan hun eigen buitenlandse beleid, als bij het gastland, zoals Argentinië, waarvoor het nog niet erg duidelijk is of, en zo ja, welke zaken er met de EU gedaan kunnen worden. Verschillende gesprekspartners wezen erop dat het, juist in de huidige wat gepolariseerde verhoudingen tussen de Europese landen en Argentinië, een voordeel is dat er in sommige gevoelige dossiers een Europees standpunt kan worden geformuleerd.

De EU vertegenwoordiging in Buenos Aires kent een relatief kleine diplomatieke staf. De ambassadeur en zijn tweede man zijn afkomstig uit Spanje. In het pand van de vertegenwoordiging vindt maandelijks overleg plaats met alle Europese vertegenwoordigingen. Deze vergaderingen vinden in goede sfeer plaats en worden nuttig gevonden. Zij maken wel de verschillen binnen de EU duidelijk. De meeste Europese landen stellen zich nog afwachtend op tegenover de EU vestiging. De grotere landen geven er meestal de voorkeur aan buiten de EU om te handelen. Tevens maken de financiële en materiële beperkingen van de EU vertegenwoordiging het soms ook lastig om effectief op te treden. In de praktijk betekent dat vaak dat een van de lidstaten het initiatief neemt om een bepaalde thematiek met de Argentijnse autoriteiten te bespreken.

In de relatie tussen de EU en Argentinië gaat het eigenlijk alleen om algemene thema's, zoals problemen rond handelsbarrières of de algemene bescherming van Europese investeringen. Bij serieuze problemen, zoals bij de nationalisatie van Repsol, wordt de regie door de autoriteiten in Brussel overgenomen. Een belangrijk oogmerk van de Europese vestiging in Argentinië is bij te dragen aan de samenwerking met Argentinië in de internationale arena. Ook wordt er geprobeerd de besprekingen tussen de EU en Mercosur vanuit Buenos Aires te faciliteren. Dat wordt echter door een gebrek aan wederzijds vertrouwen bemoeilijkt.

De ontwikkelingssamenwerking aan Argentinië is nu zo goed als afgebouwd. Er wordt gezocht naar nieuwe, meer gelijkwaardige vormen van samenwerking, met name op het gebied van wetenschap en technologie. Verder speelt de EU vertegenwoordiging een rol bij allerlei zaken betreffend de

---

³⁰ 'Het buitenlands beleid van het Koninkrijk in Latijns Amerika', Reactie aan Tweede Kamer, 2011; p. 12.

regulering van handelsbetrekkingen, met name op het fytosanitaire gebied, die alle Europese landen betreffen. Zo was de EU bijvoorbeeld in staat een potentieel probleem met Argentijnse honingimport bevredigend op te lossen.

De EU vestiging heeft ook een actieve rol gespeeld in de mensenrechten discussies. De jaarlijkse fact sheets opgesteld door de EU vervullen een belangrijke rol in de discussie over de mensenrechten situatie in het huidige Argentinië. In 2010 werd een derde mensenrechten dialoog tussen de EU en Argentinië georganiseerd waarin een aantal duidelijke afspraken werd gemaakt.³¹ Nederland heeft een actieve rol vervuld in deze initiatieven. Hoewel de samenwerking op dit terrein met de Argentijnse autoriteiten de laatste jaren moeizaam is geworden en de financiële middelen teruglopen, vervult het mensenrechten programma een belangrijke rol in de Argentijnse samenleving en een interessant dossier waarop met Argentinië kan worden samengewerkt. In die zin is het belangrijk voor het image van Europa. De EU ondersteunt ook jaarlijks terugkerende activiteiten zoals de onderwijsbeurs Europosgrados en het EU filmfestival. In het algemeen kan dus gezegd worden dat de vestiging van een Europese vertegenwoordiging in Buenos Aires potentieel positief zou kunnen uitwerken, zeker waar het zaken betreft die de algemene belangen van de Europese landen betreft. De effectiviteit van de EU vertegenwoordiging in Buenos Aires wordt tot nu toe echter beperkt door een aantal zaken:

- De EU vertegenwoordiging in Buenos Aires heeft een relatief kleine staf en haar effectiviteit wordt beperkt door een gebrek aan financiën en materiële ondersteuning.
- Het mandaat van de vertegenwoordiging is onduidelijk. De Europese landen, vooral de grotere, geven uiteindelijk vaak de voorkeur aan hun eigen bilaterale relaties met de Argentijnse overheid. Zaken die een algemeen Europees belang betreffen zijn vaak zo belangrijk dat zij in Brussel worden beslist.
- De EU vestiging heeft nog geen duidelijke beleidslijn of strategie kunnen vormen, waardoor haar activiteiten coherentie ontberen en het risico lopen een zeker ad-hoc karakter te vertonen

De meeste Europese landen vertonen in het algemeen bovendien een zeker gebrek aan commitment met de EU vestigingen. Zij laten de Europese betrekkingen met Latijns Amerika vaak grotendeels over aan Spanje en Portugal. In het geval van Nederland is dat zelfs een expliciete beleidslijn. Aan die houding lijkt het risico verbonden dat het Europese beleid in Latijns Amerika in het geval van het Spaanssprekende deel wordt gemonopoliseerd door Spanje. In het recente conflict tussen Argentinië en Repsol heeft dat bijvoorbeeld verhinderd dat de EU-vestiging een bemiddelende rol kon spelen. Sommige gesprekspartners suggereerden dat de status van de vestiging versterkt zou worden als de staf meer diplomaten uit het noorden van Europa zou bevatten.

---

³¹ III Dialogo DDHH UE-Argentina, Buenos Aires, 19/4/2010 (10 pp.)

9. Conclusie: Nederland en Argentinië

De ambities van het Nederlandse buitenlandse beleid ten aanzien van Argentinië zijn bescheiden. In de regionale beleidsnotities wordt weinig aandacht aan de betrekkingen met Argentinië besteed. Anderzijds hebben de relaties met Argentinië veel potentie voor Nederland. Het land is een belangrijke landbouw producent met een potentieel voor groei. De export van landbouwproducten naar de Rotterdamse haven is aanzienlijk. Op internationaal gebied deelt Argentinië een aantal belangrijke politieke doelstellingen van Nederland en zou het een belangrijk brugfunctie kunnen vervullen tussen Europa en zuidelijke landen.

De relatie tussen Argentinië en Nederland is de laatste jaren complexer en moeizamer geworden. De politieke en economische opstelling van de Kirchner-regeringen wordt door Nederland en de EU als problematisch beschouwd. Binnen de EU bestaat kritiek op het economische beleid en met name het staatsinterventionisme van de huidige Argentijnse regering dat als vijandig beschouwd wordt ten opzichte van de doelstellingen en belangen van Europa. De regering van CFK wordt als overmatig polariserend en vijandig gezien. De recente nationalisatie van Repsol/YPF is daarvan het sterkste voorbeeld, maar voor Nederland speelt daarbij bijvoorbeeld ook de behandeling van Boskalis een rol. Ook de financiële onderhandelingen in de zgn. Club van Parijs vertonen weinig vooruitgang.

Er bestaan ook genuanceerdere visies. Daarin wordt gewezen op het trauma van de crisis van 2001/2 en de afhandeling ervan. Zij benadrukken ook dat de nationalisatie van Repsol als een uitzondering moet worden gezien. Deze kwam voort uit een behoefte om de nationale energievoorziening beter te kunnen controleren en was ook een reactie op het gebrek aan investeringen vanuit het Spaanse bedrijf. In deze visies, zouden politieke en economische inspanningen ten aanzien van het land in het licht van de lange termijn gezien moeten worden. Dat vereist een genuanceerde en voorzichtige opstelling die met name gericht is op de middel- en lange termijn perspectieven. Sommigen benoemen dat als 'onder de radar' opereren; anderen spreken van '*strategic patience*'!

In deze context is er het volgende te zeggen over de Nederlandse inzet en de beoordeling van de resultaten ervan:

De Nederlandse inzet

De ambassade in Argentinië heeft een 'normale' bezetting, maar afgezien van de complexe politieke situatie in Argentinië, wordt zij op twee manieren extra belast. Sinds kort heeft de ambassade ook de verantwoordelijkheid voor Uruguay en Paraguay. Hiervoor is geen extra formatie beschikbaar. De relaties met het Koninklijk huis vereisen speciale aandacht.

Nederland probeert een deel van zijn relaties met Argentinië via de EU te laten verlopen. Dat werkt goed als dit zaken betreft waarover op internationaal niveau wordt onderhandeld en waarover onder de lidstaten overeenstemming bestaat. De EU ambassade in Buenos Aires is echter nog niet krachtig en effectief genoeg om veel te kunnen doen.

De Nederlandse ambassade werkt niet erg nauw samen met ambassades van buiten Europa. Juist in de complexe politieke situatie van Argentinië zou toenadering tot andere Latijns Amerikaanse ambassades, en zeker die van Brazilië, nuttig kunnen zijn.

Lange termijn strategieën

In het Nederlandse beleid genieten de relaties met Argentinië geen hoge prioriteit. Vanuit Den Haag bestaat er weinig belangstelling voor de ontwikkelingen in Argentinië. Dat blijkt ondermeer uit het geringe aantal officiële missies en de steeds weer uitgestelde politieke consultaties. Een aantal

gesprekspartners benadrukt dat duidelijk gefocuste missies met een goede voorbereiding, maar vooral nazorg, perspectief zouden kunnen bieden.

Het is duidelijk dat de Nederlandse ambassade in Buenos Aires zeer nuttig en belangrijk werk doet. Er is echter weinig stimulans voor een lange(re) termijn planning en een concreet eigen Nederlands 'beleid' t.a.v. Argentinië. Juist in de context van de complexe situatie in het land, wordt dat als een gemis gevoeld. Het is interessant dat dit lange-termijn perspectief wel zichtbaar lijkt te zijn in de benadering van het Nederlandse bedrijfsleven dat zijn investeringen in Argentinië juist baseert op lange-termijn doelen.

De in Den Haag geproduceerde beleidsstukken geven weinig richting en zijn nauwelijks toegesneden op de Argentijnse politieke realiteit. De prioriteiten in de jaarplannen zijn nauwelijks uitgewerkt en lijken niet erg richting gevend voor de inspanningen die er door Nederland worden gedaan. Op het gebied van onderwijssamenwerking waarvoor in Argentinië en Europese landen veel belangstelling bestaat, is er geen expliciet Nederlands beleid.

Politieke relaties

In de grote multilaterale organisaties werkten Argentinië en Nederland van oudsher goed samen. De twee landen deelden denkbeelden over grote thema's zoals non-proliferatie, mensenrechten en vrede en veiligheid. De laatste jaren nemen Argentinië (en ook Brazilië) steeds meer afstand van de OECD landen en richten zich in toenemende mate op een Latijns Amerikaanse, en 'Zuidelijke' agenda.

Het lobbyen voor Nederlandse benoemingen is weinig succesvol geweest maar vaak ligt dat ook buiten het vermogen van de Nederlandse inzet. De loyaliteit en prioriteiten van Argentinië liggen elders.

Op bilateraal gebied is een duidelijk, maar niet erg baanbrekend resultaat het Douaneverdrag geweest, dat na veel moeite in oktober 2013 rond gekomen is.

Economische relaties

De relaties tussen Argentinië en Nederland (en de EU) op economisch gebied worden momenteel sterk overschaduwd door commerciële conflicten en de kritiek vanuit Europa op overmatige staatsinterventie van de Argentijnse overheid. Argentinië klaagt op haar beurt over de protectionistische regelgeving in Europa en de problemen die Argentijnse export ondervindt. Nederland houdt op de meer technische terreinen succesvol contact met de Argentijnse autoriteiten. Het heeft succesvol bemiddeld in een aantal zaken waarin Nederlandse belangen op het spel stonden. Een deel van deze zaken kwam voor rekening van de landbouwsectie. In een aantal zaken, zoals bij Repsol, heeft Nederland zich aangesloten bij de EU die als blok heeft gereageerd. Samenwerking met de EU is er ook in grotere zaken van economische belangenbehartiging, zoals bijvoorbeeld de WTO klacht. In de dagelijkse praktijk kan op dit moment de EU nog weinig taken 'overnemen' van de Nederlandse ambassade.

Economische diplomatie

Dit is een belangrijk thema in de relaties met Argentinië, maar het lijkt de laatste jaren enigszins op de achtergrond te zijn geraakt. De ambassade moet zich veel bezig houden met *trouble shooting*. Zij lijkt daarin een belangrijke rol te spelen, enerzijds door het politieke gewicht dat Nederland soms ten toon kan spreiden, anderzijds door de kennis van regelgeving en contacten.

De steun aan de KLM om toestemming te krijgen directe vluchten op Buenos Aires zorgde voor een positief resultaat. Het levert de KLM potentieel een belangrijke groeisector op in Latijns Amerika. De directe vluchten op zich faciliteren op allerlei manieren de relaties tussen Nederland en Argentinië

(economie, onderwijs, toerisme etc.). Tenslotte hebben de directe vluchten een positieve uitstraling gehad op de bekendheid en zichtbaarheid van Nederland in Argentinië. De ambassade heeft daar door het organiseren van een 'Holland-week' bij de hervatting van de vluchten goed op ingespeeld.

Mensenrechten

Nederland heeft in Argentinië grote aandacht voor mensenrechten issues gehad. De ambassade werkte nauw samen met allerlei mensenrechtenorganisaties, zoals CELS, Memoria Abierta, Casa Anne Frank, etc., alsmede met de overheid.

Het is moeilijk om het beleid ten aanzien van de mensenrechten te meten, maar in Argentinië is een aantal duidelijke resultaten aanwijsbaar. Het heeft met relatief weinig middelen een duidelijke bijdrage geleverd aan de versterking van de democratische waarden in Argentinië. Het heeft geholpen bij de institutionalisering van een aantal belangrijke NGO's. Het leidde in concreto tot aandacht voor de mensenrechten in het Argentijnse veiligheidsapparaat. Het protocol ten aanzien van het gedrag van de Fuerzas de Seguridad in 2011 waarin de steun van Nederland expliciet genoemd wordt, is daarvan het duidelijkste voorbeeld.

Ten tweede, heeft het de Nederlandse positie op het gebied van de mensenrechten duidelijk voor het voetlicht gebracht en een bijdrage geleverd aan de positieve beeldvorming ten aanzien van Nederland.

Tenslotte heeft het belangrijke vertrouwensrelaties gecreëerd en verschaft het directe toegang tot civil society. Dit is juist in Argentinië heel belangrijk. Deze positieve ervaring zou wellicht ook op andere terreinen tot meer samenwerking met NGO's kunnen leiden.

Sinds in Argentinië niet langer gebruik gemaakt kan worden van het mensenrechtenfonds zijn de mensenrechtenactiviteiten grotendeels stil komen te liggen. Het is niet duidelijk op welke manier de ambassade deze situatie in de toekomst tegemoet wil treden.

Landbouw en duurzame ontwikkeling

De landbouw is een cruciaal thema in de economische relaties tussen Nederland en Argentinië. Voor beide landen is het een belangrijke sector met veel mogelijkheden. De Nederlandse ambassade heeft traditioneel een landbouwattaché en een lokale medewerker. Deze staf is in staat om de Nederlandse belangen op verschillende terreinen goed te behartigen. Zij bemiddelt op momenten dat Nederlandse of Argentijnse regelgeving problemen veroorzaakt. Zij stimuleert daarnaast contacten tussen Nederlandse en Argentijnse partners op landbouwgebied. In het geval van pootaardappelen hebben haar inspanningen geleid tot het succesvol bij elkaar brengen van verschillende partijen. Dit succes was gebaseerd op een goede analyse en een pro-actieve houding. Voor wat betreft de duurzaamheidsagenda van Nederland, lijkt er nog wel wat werk te doen. De actieve betrokkenheid van Nederland bij de RTRS agenda is van groot belang geweest om verantwoord ondernemen en duurzaamheid in een belangrijke sector op de agenda te zetten. Nederland heeft een belangrijke rol gespeeld in het bij elkaar brengen (en houden) van sterk uiteenlopende belangengroepen.

De kansen die er voor Nederland zouden moeten liggen in de energie- en milieusectoren zijn voornamelijk nog niet gerealiseerd. Hoewel de voorwaarden voor investeringen in duurzame energie door een antagonistisch Argentijns overheidsbeleid op dit moment niet erg gunstig zijn, kan dit in zekere zin als een gemiste kans worden beschouwd. Nederland en Argentinië zijn sterk complementair op het gebied van landbouw en innovatie. Juist op terrein van duurzame landbouw en energie zou nog veel te winnen zijn. Technische samenwerking tussen de twee landen biedt grote kansen, zeker ook op het niveau van lagere overheden.

Publieke diplomatie en Holland branding

Nederland heeft een goede naam in Argentinië. Dit beeld wordt versterkt door culturele evenementen in Buenos Aires. Daar is de afgelopen jaren niet veel mee gedaan, maar krijgt recentelijk, in het kader van de nadruk op publieksdiplomatie, een grotere prioriteit. De financiële middelen zijn niet groot maar lezingen van Nederlandse culturele kopstukken en grote projecten zoals het a.s. bezoek van het Koninklijk Concertgebouw Orkest, geven grote zichtbaarheid aan Nederland. Hier kan meer mee worden gedaan maar daarvoor zijn financiële middelen nodig.

Resumen: La política exterior de los Países Bajos con respecto a Argentina

Argentina es el segundo país más grande de América Latina y tiene 39 millones de habitantes. En 2010, al tener un Producto Interno Bruto de 494 mil millones de euros, ocupó el lugar 28 en la lista de economías del mundo. En ese mismo año, fue la tercera economía de la región que abarca América Latina y el Caribe, precedida solo por Brasil y México.

Si bien es cierto que hasta la fecha la política exterior argentina sigue marcada por una serie de principios formulados en el siglo XX, la actual contiene asimismo elementos específicos nuevos. Se caracteriza por un rumbo evidentemente proteccionista y ha ido adoptando una agenda con clara orientación al Sur. En ocasiones el gobierno actual, encabezado por Cristina Fernández de Kirchner, ha buscado la confrontación con las instituciones económicas internacionales, así como con algunas potencias occidentales. Sus posturas no solo han generado tensiones en la relación con EEUU y la UE, sino también con el país vecino Brasil. Al interior del país, el crecimiento económico registrado desde 2003 ha dotado a los gobiernos de los Kirchner con gran legitimidad. No cabe duda de que en los puntos de vista políticos y económicos que están en boga en la Argentina de hoy, aún resuena el eco de la traumática crisis económica de 2001-2002.

En el área de las relaciones económicas internacionales existen divergencias entre Argentina y la Unión Europea. Los lazos con Europa se ven afectados por el actual estancamiento en las negociaciones entre la UE y el Mercosur. En Argentina se tiene la impresión de que la UE no se ha acoplado a la situación cambiante y que no está dispuesta a hacer concesiones, mientras que la UE se preocupa por lo que percibe como proteccionismo argentino. Esta apreciación ha ganado fuerza en días recientes, a partir de medidas tomadas por el gobierno argentino en relación con el sector energético y el mercado de divisas. Por otra parte, la crisis económica ha debilitado la capacidad negociadora europea.

Desde siempre, Argentina y Europa comparten con frecuencia las mismas ideas y valores en lo referente a los temas político, jurídico y cultural. Lo anterior no ha dejado de ser así, aunque también en estos aspectos se empiezan a manifestar diferencias de opinión. En muchos sectores de la sociedad argentina existe la convicción de que el país mantiene un vínculo privilegiado con Europa. En círculos políticos se tiene conciencia de que dicho vínculo no se ha aprovechado lo suficiente, debido a una falta de urgencia política de ambas partes.

Los Países Bajos y Argentina

La importancia política que representa Argentina para los Países Bajos es relativa. Sin embargo, sí pertenece al grupo de países con los cuales los Países Bajos desean seguir sosteniendo el diálogo político bilateral, por las posibles aportaciones a la agenda de la política exterior holandesa derivadas del diálogo. Dicha política exterior no proyecta grandes ambiciones con respecto a Argentina. En los documentos sobre la política regional, las relaciones con Argentina no reciben mucha atención. No obstante, las relaciones con el país guardan un gran potencial, puesto que este posee una importante producción agrícola con posibilidades de crecimiento. Las exportaciones agrícolas que llegan al puerto de Rotterdam son considerables. En el terreno internacional, Argentina comparte una serie de objetivos políticos de peso con los Países Bajos y podría servir de puente entre Europa y los países del Sur.

Ambos países ven con buenos ojos que se modifique la estructura de gobernanza de las organizaciones internacionales, en particular de la ONU, aunque no siempre coinciden del todo en el carácter de dicha modificación. Estas divergencias no han impedido la buena colaboración ni que se mantenga abierto el diálogo. Recientemente, se han agudizado las diferencias en algunos asuntos de carácter económico. Los Países Bajos condenan lo que perciben como políticas proteccionistas y

participan de manera activa en la denuncia presentada ante la OMC contra Argentina. En lo que se refiere a la problemática de la deuda externa, discutida en el así denominado Club de París, los Países Bajos defienden una posición dura. Las negociaciones llevadas a cabo en el Club de París han mostrado avances muy modestos.

En años recientes, las relaciones entre los Países Bajos y Argentina se han hecho más complejas y menos fluidas. La actitud y los principios políticos y económicos del actual gobierno argentino le resultan problemáticos al país europeo. Los Países Bajos critican las políticas económicas argentinas, en especial el intervencionismo estatal practicado por el gobierno de Kirchner, considerado hostil a los objetivos e intereses de Europa y de los Países Bajos. El mejor ejemplo de lo anterior es la reciente nacionalización de la empresa española-argentina Repsol/YPF, aunque para los Países Bajos pesa también el trato que reciben las empresas holandesas.

También existen puntos de vista más matizados al respecto. En ellos se señalan el trauma de la crisis de 2001-2002 y sus secuelas, e incluso subrayan que la nacionalización de Repsol debiera considerarse una excepción. En este tipo de opiniones prevalece la idea de que habría que entender los esfuerzos políticos y económicos dentro de una visión a largo plazo para el país. Esto requiere una postura diferenciada y prudente, que se centra en particular en las perspectivas de largo y mediano plazo.

En este contexto, cabe señalar lo siguiente sobre los esfuerzos realizados por los Países Bajos y sobre la evaluación de sus resultados:

Los esfuerzos de los Países Bajos

La Embajada en Argentina cuenta con una ocupación regular que, además de la situación política compleja en el país, asume dos cargas adicionales. Por un lado, desde hace poco, tiene también la responsabilidad para Uruguay y Paraguay sin disponer del personal necesario. Por el otro, están las relaciones con la casa real holandesa, que exigen una atención particular.

Los Países Bajos intentan canalizar una parte de sus relaciones con Argentina por medio de la Unión Europea. Esto funciona bien en caso de tratarse de asuntos que se negocian a nivel internacional y sobre los cuales los Estados miembros han logrado consenso. No obstante, a la Embajada de la UE en Buenos Aires todavía le faltan fuerza y eficacia para poder desempeñar un papel mayor.

Las relaciones con Argentina no gozan de mayor prioridad en las políticas holandesas. En el centro político del país, La Haya, no existe demasiado interés en los acontecimientos argentinos. Lo anterior queda manifiesto, entre otras cosas, en las escasas misiones oficiales y las consultas políticas una y otra vez postergadas. Algunos interlocutores enfatizan que la organización de misiones bien preparadas y dotadas de objetivos claros, pero sobre todo la garantía de un buen seguimiento, pudieran mejorar esta situación.

Es evidente que la Embajada holandesa en Buenos Aires realiza una labor útil e importante. Sin embargo, se registra que existen pocos insumos para una planeación a más largo plazo y para el desarrollo de una “política holandesa” concreta y propia en lo que se refiere a Argentina. Lo anterior se percibe como un vacío, precisamente por la complejidad del contexto en el que se encuentra el país sudamericano. Resulta interesante señalar que dicha perspectiva de largo plazo sí se hace notar en la actitud y en las actividades de los empresarios holandeses que, en cambio, sí basan sus inversiones en objetivos proyectados a largo plazo.

Los documentos políticos procedentes del Ministerio de Asuntos Exteriores en La Haya no dan la suficiente orientación y apenas dan cuenta de la realidad política específicamente argentina. Las

prioridades establecidas en los planes anuales son poco detalladas y carecen de una dirección para los esfuerzos realizados *in situ* por los Países Bajos.

En las organizaciones multilaterales, Argentina y los Países Bajos desde siempre han trabajado muy bien juntos. Ambos países comparten ideas y convicciones sobre grandes temas, tales como la no proliferación de armas, los derechos humanos, la paz y la seguridad. En años recientes, Argentina y Brasil se han distanciado cada vez un poco más de los países pertenecientes a la OCDE y parecen haber adoptado una agenda más orientada a los intereses y prioridades de Latinoamérica y del Sur.

Las relaciones económicas

Las relaciones económicas existentes entre Argentina y los Países Bajos (y la UE) se ven complicadas por los conflictos comerciales y las críticas provenientes de Europa con respecto a una intervención estatal supuestamente excesiva de parte del Estado argentino. A su vez, Argentina se queja de las normas proteccionistas vigentes en la Unión Europea y de los problemas experimentados por los exportadores argentinos.

En los ámbitos de naturaleza más técnica, los Países Bajos sí han sido exitosos en mantener contactos con las autoridades argentinas. Han desempeñado el papel de intermediador, por ejemplo, en una serie de asuntos en que los intereses holandeses estaban en juego. Una parte de estos asuntos correspondió a la sección de agricultura. En otros, como por ejemplo el de Repsol, los Países Bajos suscribieron la postura de la Unión Europea, que reaccionó con una sola voz. Asimismo se registra colaboración con la UE en asuntos de mayor envergadura relacionados con la defensa de intereses económicos, como por ejemplo, la reclamación presentada ante la OMC. Hoy en día, en la práctica cotidiana, la UE todavía no tiene la capacidad de asumir muchas tareas de la Embajada holandesa.

La diplomacia económica representa un tema de importancia en lo que constituyen las relaciones con Argentina, aunque en años pasados parece haberse quedado en un segundo plano. La Embajada se ve obligada a dedicar mucho tiempo a resolver problemas urgentes ("*trouble shooting*"). Al parecer, lo hace bastante bien, por un lado, gracias al peso político que representan los Países Bajos y por el otro, por los conocimientos que se tienen de las regulaciones y por sus redes de contactos.

El apoyo brindado a KLM en la obtención del permiso para ofrecer vuelos directos a Buenos Aires, ha dejado resultados positivos. Abre potencialmente un importante sector de crecimiento a KLM en América Latina. Los vuelos directos facilitan las relaciones que existen entre los Países Bajos y Argentina de muchas maneras (en los terrenos de la educación, la economía, el turismo, etcétera). Para finalizar, dichos vuelos han resultado en una proyección positiva y una mayor visibilidad de los Países Bajos en Argentina. La Embajada actuó de manera muy oportuna al organizar una "semana holandesa" en las mismas fechas en que se reanudaron los vuelos directos.

Derechos humanos

Los Países Bajos siempre han prestado mucha atención al tema de los derechos humanos en Argentina. La Embajada colaboró de modo muy estrecho con todo tipo de organizaciones de derechos humanos, tales como CELS, Memoria Abierta, Casa Anne Frank, etcétera, así como con el Estado.

Si bien resulta difícil evaluar con exactitud la eficacia de las políticas en el campo de los derechos humanos, es posible señalar en Argentina una serie de logros claros. Sin requerir de muchos recursos, dichas políticas han contribuido, de manera evidente al fortalecimiento de los valores democráticos en Argentina. Un ejemplo de ello constituye la institucionalización de algunas ONG importantes. En concreto, esto condujo a que los derechos humanos se convirtieran en tema de interés para el aparato de seguridad argentino. El ejemplo más elocuente de ello es la publicación,

en 2011, del protocolo para la conducta de las Fuerzas de Seguridad; en dicho proceso se menciona de manera explícita el apoyo de los Países Bajos.

En segundo lugar, las políticas de derechos humanos han puesto en los reflectores la posición holandesa al respecto, contribuyendo de esta forma a la proyección de una imagen positiva de los Países Bajos.

Por último, dichas políticas han establecido importantes relaciones de confianza y han brindado el acceso directo a la sociedad civil. En Argentina, esto es particularmente importante. Esta experiencia positiva podría llevar a una colaboración más estrecha con las ONG.

Desde que en Argentina ya no puede hacerse uso del fondo para los derechos humanos, las actividades para su defensa prácticamente han quedado paradas. No está claro cómo la Embajada, en un futuro cercano, desea enfrentar dicha situación.

Agricultura y desarrollo sustentable

La agricultura representa un tema crucial en las relaciones económicas entre los Países Bajos y Argentina. Para ambos países, constituye un sector que brinda grandes oportunidades. La Embajada holandesa dispone desde siempre de un consejero agrícola y de una colaboradora local. Estos funcionarios están muy bien equipados para representar los intereses holandeses en distintos terrenos. Hace las veces de intermediador en los momentos en que las regulaciones holandesas o argentinas ocasionen problemas. Además, estimula que se entablen relaciones entre socios agrícolas holandeses y argentinos. En el caso de las patatas de siembra, sus esfuerzos han reunido exitosamente a distintos interesados. Este éxito estuvo basado en un buen análisis y una actitud proactiva.

Las oportunidades que los sectores de energéticos y de medio ambiente deberían estar guardándole a los Países Bajos, hasta el momento no se han materializado. Pese al hecho de que las condiciones para invertir en estos días no son prometedoras debido a políticas argentinas antagónicas, de cierta forma esto puede considerarse como una oportunidad desperdiciada. Los Países Bajos y Argentina son altamente complementarios en lo respectivo a la agricultura y la innovación. Parecería que precisamente en los terrenos de la agricultura sostenible y la energía renovable queda mucho por hacer. La cooperación técnica entre los dos países ofrece muchas oportunidades, en particular en el ámbito de los gobiernos a nivel regional y local.

Los Países Bajos gozan de una buena fama en Argentina, que es reforzada por eventos culturales. En años recientes se han realizado pocas actividades de este tipo aunque, en el marco del nuevo enfoque en la diplomacia pública, es de esperar que tengan mayor prioridad. Los recursos financieros son limitados, pero conferencias dictadas por protagonistas de la cultura holandesa y grandes proyectos tales como la gira de la Orquesta Real del Concertgebouw, dan una inigualable visibilidad a nuestro país. Este ámbito puede aprovecharse más, sin embargo hacen falta recursos financieros más grandes.

Bijlage 1: Geciteerde literatuur

Auswärtiges Amt (2010). Alemania, *América Latina y el Caribe. Lineamientos del Gobierno Federal* (Berlin)

Economist Intelligence Unit (2012). *Country Report Argentina* (London).

Giarracca, Norma en Miguel Teubal (coord.) (2010). *Del paro agrario a las elecciones de 2009. Tramas, reflexiones y debates*. Buenos Aires: Antropofagía.

IOB (2012). *Beleidsreconstructie van de bilaterale relaties met Argentinië*. (Intern document).

De Luca, Miguel (2011). 'Del príncipe y sus secretarios. Cinco apuntes sobre gabinetes presidenciales en la Argentina reciente', in: Andrés Malamud y Miguel De Luca.

Levitsky, Steven en María Victoria Murillo (eds.) (2005). Argentine Democracy. *The Politics of Institutional Weakness*. University Park: Pennsylvania State University Press.

Lorenzini, Maria Elena (2009). 'El diseño de la Política Exterior Argentina', in: 'La relación bilateral argentino-chilena 1999-2007. ¿Alianza estratégica o profundización del vínculo bilateral? Análisis desde el enfoque de las *macro y micro-relaciones*', Tesis doctoral, Universidad Nacional de Rosario.

Malamud, Andrés (2011). 'Argentine Foreign Policy under the Kirchners: Ideological, pragmatic, or simply Peronist?' in: Gian Luca Gardini and Peter Lambert (eds.), *Latin American Foreign Policies between Ideology and Pragmatism*. New York: Palgrave.

Malamud, Andrés y Miguel De Luca (eds.) (2011). *La política en tiempos de los Kirchner*. Buenos Aires: Eudeba.

Repetto, Fabian (2011). 'Las políticas sociales de transferencias de ingresos: avances hacia una mayor equidad', in: Malamud y De Luca.

Testimonios para nunca más. De Ana Frank a nuestros días (2008). Buenos Aires: Eudeba/Anne Frank Stichting.

Wilke, Paul (2012). 'Economische diplomatie voor het volgende kabinet', Clingendael Policy Brief No. 13.

Bijlage 2: Geconsulteerde personen en instellingen

Buitenlandse Zaken, Den Haag:

Pieter van Vliet (Senior Beleidsmedewerker DWH, BuZa, Den Haag)
Marijke Stegeman (IOB, Inspecteur Mensenrechten).

Nederlandse Ambassade, Buenos Aires:

Hein de Vries (ambassadeur)
Joris W.P. Jurriëns Plv. CdP
Liesje S. Klomp Beleidsmedewerkster
Ir. Bart Vrolijk (Landbouwrapad)
Maria-José de Lazzer (Beleidsmedewerkster)

Buitenlandse ambassades in Buenos Aires:

Ierland: James McIntyre (ambassadeur)
Verenigd Koninkrijk: Mr Simon Thomas (Deputy Head of Mission)
Duitsland: D. Bernard Graf von Waldersee (ambassadeur)
Spanje:

- Pedro José Sanz Serrano (Ministro Consejero)
- Miryam Naveiras Torres-Quiroga (Consejera)
- Julio Bitelli (Ministro Consejero)

Brazilië

- Thiago Melamed de Menezes (Secretaris)

EU:

- César García Álvarez (Ministro Consejero)
- Sra. Marta Becerra (Política, Cultura y Prensa)
- Mariela Sosa Zamarbide (Economía y Comercio)

Argentijnse autoriteiten:

Ministro Estanislao A. Zawels y Ministro Hernán Santivañez Vieyra (Unidad de Negociaciones con la Unión Europea)

Embajador Santos Goñi (ex-ambassadeur voor Arg. in NL)

Embajador Alberto Luis Davérède (CARI, ex-ambassadeur voor Arg. in NL)

NGO's:

Round Table Responsable Soja: Augustin Mascotena (Gerente)

Centro de Estudios Legales y Sociales (CELS):

- Sra. Paula Litvachky (Directora Area de Justicia y Seguridad)
- Sra. Gabriela Kletzel (Coordinadora del Equipo de Trabajo Internacional.)
- Sra. Victoria Wigodzky (Desarrollo Institucional)

María Alejandra Pavicich (Memoria Abierta)

Lic. Héctor Shalom (Director Centro Ana Frank Argentina)

Dra. Kristin Wesemann (Konrad Adenauer Stiftung)

Dr. Achim Wachendorfer (Friedrich Ebert Stiftung)

Silvia Rottenberg (Nederlands Instituut te Buenos Aires, NiBa)

Bedrijfsleven:

Ing. Sergio Cetera (Representante Comercial Regional Boskalis)

Marnix van Iterson (ING)

Jaap Oskam (Nutreco)

Piet Verdult, Camara de Comercio Argentino-Holandesa (Kamer van Koophandel, Buenos Aires)

Jan Willem Bokhoven (Transfer)

Academici:

Sergio Visacovsky (directeur IDES)

Anabella Busso (CERIR, Rosario)

Hector Sejenovic (Instituto Gino Germani, UBA)

Miguel Teubal (Instituto Gino Germani, UBA)